

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT.

Kiadja: az **Erdélyi Kárpát-Egyesület.**

HONISMERET ÉS IDEGENFORGALOM.

— Közgyűlési megnyitó. —

EGYESÜLETÜNKNEK egyik legfőbb célja a „honismeret“ és ennek alapján a „honszeretet“ terjesztése. Bátran és nyugodtan állíthatom tehát, hogy egyesületünk a közművelődési egyesületek sorába tartozik. Hogy a honismeret és honszeretet terjesztésére, mely eszközök a legalkalmasabbak és ezeknek a megszerzése minő közgazdasági, szociológiai, tudományos, közforgalmi és közművelődési mellékcélok előmozdítására szolgál: arról fényes tanúbizonyosságot tesz ama 15 évnek eredményes, de küzdelemteljes munkássága, amelylyel az E. K. E. fontos és hasznos társadalmi tényezővé nőtte ki magát.

Másfél évtizeden át úgyszólván egészen magunkra hagyva, serkentő, buzdító és támogató nélkül, lankadatlan kitartással, fáradságot nem ismerő munkássággal, minden természetes és mesterséges gátnak áthágásával, a rágalmak, ellenséges indulatok, támadások és gáncsok veszedelmes és éles szikla-ormain keresztül rendületlenül építettük és jártuk azt az utat, a mely az embert a természethez, a honpolgárt a haza földjéhez, a művészt hazánk regényes tájszépségeihez, a szegény népet a jobb megélhetéshez és a természet-rajongó, tudomány-szomjas idegent hazánk megismeréséhez, megbeesüléséhez közelebb hozza.

Nehéz munkánkban, nemes és hazafias törekvéseinkben a honszeretet messze világító fáklyáját lobogtatva járt előttünk és vezetett bennünket legfőbb vezérünk és védőnk József Ágost cs. és kir. főherceg ő fensége. Szálljon feléje most is hódolatunk, tiszteletünk és hálás szeretetünk érzése, azért a meleg érdeklődésért, a melynek számos és értékes látható jelcivel egyesületünket folyton és minden alkalommal elhalmozza.

Mély fájdalomunknak őszinte és igaz szívből fakadó gyászunknak is kifejezést kell adnom József cs. és kir. főherceg ő fensége, nemes lelkű alapító tagunk és néprajzi mozgalmaink lelkes támogatójának gyászos elhunytá felett, a kiben egyesületünk fenséges védője és vele együtt az egész magyar haza minden igaz fia, honszeretett atyját vesztette el. Örökké éljen és legyen áldott közöttünk az ő emléke!

Bánat és öröm váltakozásából áll az élet, az egyes egyéné épp úgy, mint a nemzeteké, testületek, családok és egyleteké. Rendesen több jut az elsőből és sok bánattal kell megváltani a csekély örömet. Egyesületünknek bőven kijutott a bánathól, busásan megfizette ama halvány sugarát az örömmnek, a mely most kezd felénk világítani.

A már jó részében lezajlott turista-idényről, melynek különösen a turis-

taság terén elért és ennek előkészítésére hivatott egyéb ágazatokban a kézzelfogható turista alkotásokban, mint nemkülönben a fölpezsdülő turista-életre nézve mutatkozó és tényleges eredményekről, a választmány évi jelentése fog beszámolni, én a magam részéről csakis vázlatosan kívánok és egész röviden egyesületünk közfontosságú főbb eseményeire reámutatni.

A magyar turistaság föllendülésének a haszna, nemcsak az utazási vágy fokozódásában, avagy egyes vidékek nagyobb mérvű látogatottságában és a természeti szépségek hozzáférhetővé tételében és feltárásában nyilvánul, hanem nyilvánul abban a közművelődési és közgazdasági előnyben is, amely az idegen forgalom nyomán természeti szépségeinknek, tájainknak, néprajzi nevezetességeinknek és különleges ipartermékeinknek, gazdasági és természeti kincseinknek az ország határain túl is hirt és piacot szerez és a nép jólétét előmozdítja.

Legégetőbb ennek a nemes feladatnak megoldása, e magasztos célnak megközelítése és elérése, nálunk az erdélyi részekben, a hol a társadalmi, felekezeti és nemzeti viszonyok tarka hálózatában a magyar turistaság leginkább és első sorban hivatott az ellentéteket a mindent összekapcsoló természet szép ölen békés eszközökkel a szeretet és igazságosság fegyvereivel kiegyenlíteni, az idegen ajkú magyar honpolgárok által lakott vadregényes elszigetelt vidékeken a hazafiságot és művelődést terjeszteni. Nemcsak ezen célból alapítja egyesületünk az osztályokat és ügyvivőseket az erdélyi részekben és az ezeken kívül eső pontokon is, hanem azért is, hogy Erdély és főként a közgazdaságilag hátramaradott Székelyföld tőzsgyökeres magyar népének megélhetését az idegenforgalom áldásaival előmozdítsa és kívándorlását ezáltal lehetőleg ellensúlyozza.

Sikeres aldunai kirándulásunkkal a f. évben a hatalmas Dunához is lementünk a kis Szamos mellől, hogy a személyes érintkezés, egymás megismerése útján új és erős szövet illesszünk be az E. K. E. élő gépezetébe, mely egyuttal őrszeme és tapogató csápjá legyen egyesületünknek az Al-Dunánál és az odaérkező idegeneket az erdélyi részek felkeresésére is irányítsa, háziipari cikkeinket terjessze, fürdőhelyeinket és ásványvizeinket ajánlja, országrésznkbe kirándulásokat rendezzen és egyesületünket erősítve mindennemű hazafias céljainkat előmozdítsa.

Ez a nagy és nehéz, de nemes feladat vár a *paksi osztályra*, a melynek tagjai között, adja a Mindenható, hogy minél előbb fejlődjék ki és üsse fel tanyáját az összetartozás, az egymásra utaltság érzése azzal a testületi és hazafias szellemmel, amely egyesületünknek ma már mindenfelé tekintélyt kölcsönzött és sok sikert biztosított.

Valamennyi osztályunkkal nemesen vetélkedik a *kőrösmenti „révi osztály”*, mely ugyancsak a folyó évben alakult.

Révi osztályunk az egyesület központjának közreműködésével és jóváhagyásával célul tűzte ki a kolozs-bihari barlang vidék kikutatását és a már feltárt „*Zichy Ödön*-cseppkőbarlang” fentartását, kezelését, hirdetését és fejlesztését, ezzel karöltve pedig egész Rév környékének turistasági kiművelését, s végül a barlanghoz vezető E. K. E. turista-útnak a gondozását.

Nehéz és nagy feladatok ezek, a melyeknek megoldására révi osztályunk vállalkozott, de biztos vagyok az eredményben, mert oly lelkes és önfeláldozó munkásságú egyének állanak, mint vezérek ezen osztálynak élén, — épp ezen osztályunk tagjai is kivétel nélkül át lévén hatva a kitűzött célok és megvalósítandó feladatok üdvösségeiről, hasznos voltáról és hazafiasságáról, hogy kétségtelen a vállvetett, kitartó és összetartó munkásság mellett a biztos eredmény.

A „*Zichy Ödön*” cseppkőbarlang kapcsán, de egyébként is örvendetes lendületnek indultak a jelen évben a kirándulások, amelyeknél már az ifjúság kezd erősen előtérbe nyomulni. Tehát a helyes testi nevelés ifjúsági

kátéjában is a testet edző, lelket művelő, nemes érzéseket fakasztó turistaság kezdi elfoglalni az őt megillető helyet. Vajha mielőbb elérkezne már az az idő, a melyben a kényelemszeretetnek helyébe a hideget és meleget könnyen elviselő acélos izomzat lépne; a mikor a kényeskedő finnyáságnak az elemekkel dacoló testi rugékonyság fog véget vetni ifjúságunk egészségben gyarapodó szervezetében; a mikor a mindenben gonoszat látó fekete véru ember gyűlölet és a vérszegény világfájdalom helyét a lelki egészség legbiztosabb jelként a társulási kedv és údító vidámság váltják fel és a lázas tevékenység idegölő munkájában kifáradt, elfásult ábrázatok helyett a csattanó jó kedv hevétől lelkes társaságok szivet gyönyörködtető dalait és hazafias énekeit fogják erdők, hegyek viszhangozni; a mikor a hazai földet természeti szépségeiben ismerve Isten felséges alkotása előtt mindenki leborul és a drága, a szent hazai földnek minden porszemét megbecsülve, e hazának minden lakója az igaz és önzetlen honszeretetben egyesülve testvéri jobbot nyújt egymásnak és együttes erővel szenteli mindenki tudását, munkáját hazánk és népünk jólétének, erősbödésének, boldogságának megteremtésére, kivivására és biztosítására. A ki hazáját és annak földjét nem ismeri, az hazáját igazán és lelkéből nem is szeretheti!

Magát Kolozsvárt is bevontuk turista alkotásaink körébe, a kányafői-, a bükketői turista menedékházaink és vendéglőink, valamint az Árpádcsúcsi messzelátó-torony létesítésével. Megkezdettük és részben folytattuk az útjelzéseket, útmutató táblák és pihenő helyek felállítását, ezt kiterjesztettük távolabbra is, így többek közt a túr-tordai hasadék, Szent János-küti és Géczy-vári kiránduló helyekre és foganatosítottuk a ritka és páratlan lelkesedéssel, áldozatkészséggel és szép eredménnyel működő brassói osztályunk területén is. Felajánlottuk szolgálatainkat, úgy az erdélyrészi fürdőhelyeknek, valamint a székely kirendeltségnek is.

Irodánkban az idegen útasok állandóan és mindig a legnagyobb előzenyességgel nyertek útbaigazítást.

Múzeumnunk, könyvtárunk, kiadványaink gyarapodása, egyesületi életünk élénksége, Mátyás-házi gyűjteményeink gondos kezelése, időleges kiállításaink látogatottsága, folyóiratunk közkezdveltsége, annak honismertető tartalma és hatása, főtisztviselőink buzgalma és lankadatlan szorgalma, valamint válaszmányunk hathatósan támogató munkája egyesületünket újra egy lépéső-fokkal magasabbra vitték céljához.

Az iskolai kirándulásokkal párhuzamosan, irányításunk mellett nagy számú és látogatott magán kirándulások is érték egymást az erdélyi részek minden irányában.

Rév volt a legtöbb kiránduló Mekkája, a hol most az Unió óta egybeforrott határvonalon, a haza és a magyar nemzet javára *Zichy* Ödön gróf és az E. K. E. kezét fogott.

A mikor ezelőtt néhány évvel az E. K. E. a révi szoros feltárására regényes természeti szépségekben gazdag turista útját nem kis áldozattal létesítette és az itten e közben fölfedezett cseppkőbarlang bejárhatóvá tételére illetékes helyen kutatási engedélyt nyert, akkor egyikünk sem reménylette, hogy ma itt, egy már műszakilag rendbehozott, az E. K. E. révi osztálya által rendszeresen kezelt barlangot fogunk találni, melytől nem messze vendéglő, turista szálló emelkedik, s hogy országszerte érdeklődés fogja kíséni az E. K. E. legújabb turista-munkáját, amelyet *Zichy* Ödön gróf révi osztály-elnökünk s az itt elterülő uradalom tulajdonosa, nemes és fenkölt, hazafias érzéstől áthatva valóban nagy és főúri bőkezűséggel támogat. Legyen minden munkáján Isten áldása és adjon a magyarok Istene szegény sokat zaklatott hazánknak több ilyen főúrat, a ki áldozatkészségét nemes és valóban hazafias célok elérésében és előmozdításában teljes önzetlenséggel fejti ki, — mi pedig rójuk le hálánkat azzal, hogy soha

meg nem szünő köszönetünket és elismerésünket jegyzőkönyvileg örökítjük meg.

Érdemes munkatársaink *Handl* Károly, a barlang tulajdonképeni felfedezője és *Veress* István derék és fáradhatatlan barlangkutatónk, a kiknek legmelegebb elismeréssel adózva óhajom az, és közös kívánságunk, hogy az E. K. E.-vel egyetértésben vezessék további diadalra a turista ügyet.

Az idegenforgalom áldásai már is kezdik éreztetni jótékony hatását, amely abban az arányban hatványozódik, a mely mértékben nő az általános forgalom és terjed a honismeret.

Ebben a tekintetben önérettel állíthatom, hogy az E. K. E. honismerető hivatása csodát művelt, mert ma már a révi-szoros, a *Zichy Ödön-barlang*, a Detonáta, néprajzi múzeumunk és a többi erdélyi tájszépségek és néprajzi érdekességek, egy csapásra az ország legnevezetesebb látnivalói sorába emelkedtek.

Történelmi visszapillantást egyesületünk 15 évi működésére, 15 évi életpályájára ezuttal nem vetek és nem úntatom a tisztelt Közgyűlést további részleteknek elősorolásával sem, hanem engedelmükkel itt a Körös vizétől átszelt festői szorosban, az útasok ezreit szállító vonatok dübörgése, a barlangból kirohanó patakból keletkező révi vizesés zúgásának zenéje mellett, égnek meredő szirtok között, úgyszólván az *erdélyi részek sziklakapujánál* az Erdélyi Kárpát-Egyesület XV-ik rendes közgyűlését hazafias üdvözlettel ezennel megnyitom.

Feilitzseh Arthur báró.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SZOVÁTA.

SZOVÁTA gyönyörű vidéke,
Ti fölséges, csodás tavak.
Mít mondjak rólatok? . . . Biz' attól
Elkéstem, hogy megáldjalak.
Megáldott már titeket valaha
— A jó Isten maga!

Nincs klastromod az erdők mélyén,
Hogy szentnek állítná vized,
Mégis lám bucsújáró helylyé
Teszen növekvő jó híred . . .
Lassacskán, mert van egy hibád, de nagy:
— Hogy csak Erdélybe vagy!

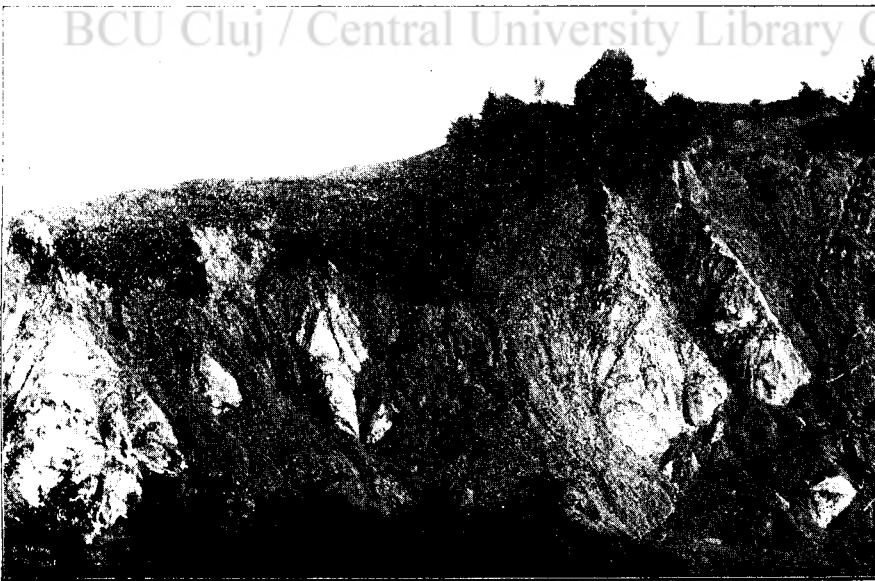
Volnál csak valami cseh-tájon,
Vagy Stíriában valahol;
Nagyúri divat lennél nálunk,
Csoda, a milyen nincs sehol!
De így nekünk, oh magyar agyvelő,
— Nem vagy előkelő!

Szabolcska Mihály lelkéből fakadtak e sorok, mikor pár hetet Szováta bájos vidékén töltött a mult nyáron.

Azonban e vidék nemcsak a költő lelkét ihleti meg. hanem leköti, csodálatra készíti a tudós, a turista, a beteg és a szemlélő ember lelkét is. Csak így magyarázható aztán meg az a szokatlan körülmény, hogy a vidék csodás jelenségei már pár év óta foglalkoztatják a legkülönbözőbb nemzetek tudósait, dacára annak, hogy Szováta Magyarországon van s ott is a legtávolabbi tájon, a Székelyföldön.

Ha azt mondjuk, hogy sósfürdőről van szó, bizonyára mindazok, kik voltak sósfürdőkön, önkénytelenül fátlan, szegény növényzetű és elviselhetlen meleg éghajlatu vidékre gondolnak s talán a sorokat nem is olvassák tovább, pedig Szováta.... oh az más egészen! . . .

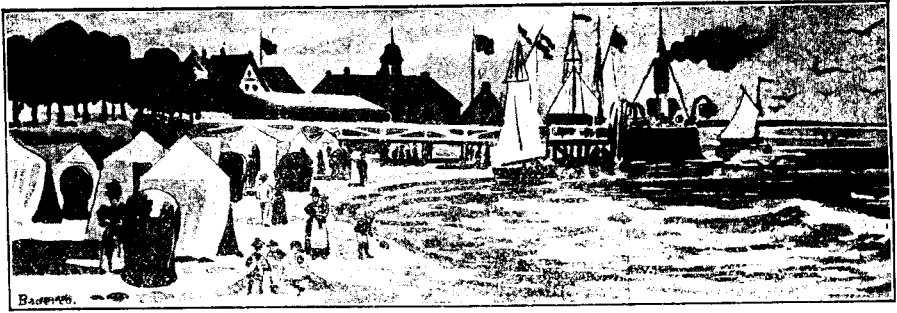
Sok kiaknázatlan kincset rejt magában Erdély erdős, völgyes gyönyörű tája, de olyat mint a milyent Szováta-n fedeztek fel pár év előtt, *sem hazánk, sem az ismert világ fel nem mutathat. E természeti csoda a szovátai Medvetó.* S hogy szavam ne csak a laikus csodálata legyen, tanú gyanánt idézem *Kalecsinszky* Sándor m. kir. geologust, ki külföldön is feltűnést keltett tanulmányában, így ír: „.... e párját ritkító természeti csodáról a külföld is nagy érdeklődéssel vett tudomást; Erdélynek ezen az elhagyatott vidékén a külföldi turista és a természettudós megjelenése sem nagy ritkaság.“ Ugyancsak ő írja, tanulmányában:*) »Maros Tordavármegyében vannak a szovátai sóstavak, melyek környékükkel együtt az újabb időben nemcsak Erdélynek, hanem *az egész világnak természeti nevezetessége* lettek. Természeti csodának nevezhetjük a mintegy 25 esztendőös Medvetó tavat, melynek a felszínén a levegőéhez hasonló fokú a hőmérséke, de a mélységgel fokozatosan emelkedik és mintegy 132 méter mélységben a 70 C. fokot is elérheti, tehát olyan a hőmérséke, a melyet az emberi szervezet már el nem bír és a melyben a tojás, ha hosszabb ideig áll benne, megfő.«

SZOVÁTA : SÓKÁRPÁTOK.

*) *Kalecsinszky* Sándor: Naptól felmelegedő sóstavak. Pótfüzetek a Term. tudományi Közlönyhöz. XXXVI. kötethez, 2-3 pótfüzet.

— A szovátai meleg és forró konyhasóstavak, mint természetes hőacumulátorok. Földtani Közlöny XXXI. kötet.

A Medve-tó és társai: a Mogyorósi-, Fekete-, Vörös- és Zöld-tó gyönyörű, dús természetű tölgy- és bükk-erdők által vannak koszorúzva s az erdő zöld koszoruját csak a magasra felnyúló, esőmosta, **szabadon álló sziklák szaggatják meg** hófehér színükkel és csodás alakzataikkal. Sós tavak vidékén erdőt nem találunk sehol, de ilyen szabadon álló kősziklák is ritkaság számba mennek a kontinensen. Csupán Spanyolországban, Catalonia vidékén van ezeknek párjuk.

Szovátát a Budapest - Predeál M. Á. V fővonal Küküllőszög - Sóvárad kiágazásán közelíthetjük meg. Sóvárad végállomásról háromnegyed órányira fekszik Szováta községe, melynek a végén van a régi fürdő-telep s ettől északkeletre az u. n. Sóháton, hegyek között az új, fényes villákkal benépesített új fürdőtelep: *Felsőszováta*.

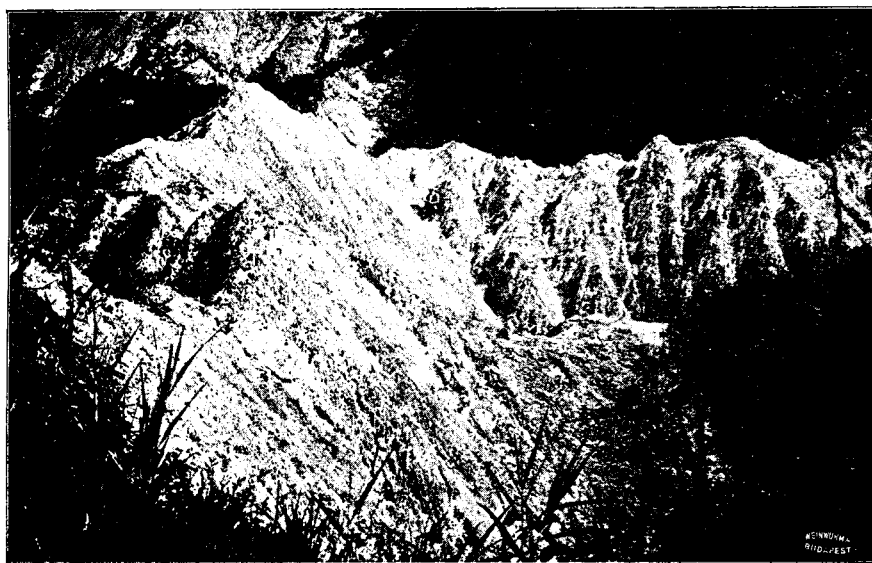
Már az alsó telepen is sok új természeti szépség lepi meg az utazót. A telepet környező hegyekből ki-ki tör a hófehér söréteg, mely az időjárás szerint, a vakító fehértől a kékesszürkéig tündöklük szemünkbe. Az úgynevezett «Géra» fürdőt tápláló vizek, patakok egyikének mentén haladva, újabb csodás látványok tűnnek szemünkbe. A patak partja hófehér kősó gömbökből álló szőnyeggel van bevonva, sőt sok helyen a kiszáradtnak látszó medert egészen be is vonja, úgy, hogy csalódásig hasonló a befagyott patak tükréhez. Szinte sajnálja az ember poros lábával rálépni a tündéri szőnyegre. A patak mentén haladva, gyönyörű porcellánszerű virágokat, leveleket és galyakat találunk, melyeket a kősó kéreg alatt elfolyó tömény sós víz alkotott, csodás tökéletességgel és művészettel. A kősó szőnyeg szegélye dús tenyésztű cserjék és fákkal borított gyepszőnyeg, melyben itt-ott egy egy vörös barna csipke-dísz fedezhető fel, mely terület olyan, mintha az, a legszebb tenyészet közben egyszerre leforráztatott volna. Ezekben a vörös-barna szalagokban égfelé nyúló 6—7 méter magas éger- és vadvörtefák, a rajtuk maradt barna-piros levelekkel, mintha figyelmeztetnének, hogy az élet bár kívánatos, de hamar múlandó.

Tovább kísérve a patakot, vadul szaggatott kősó szakadékokhoz érünk, melyek a hegyből előtűnnek s a melyekből a patakot alkotó vizek víg csörgedéssel törnek elő.

A másik nagyobb vízer partján vonuló úton északkelet felé haladva fel a hegynek, a kezdetben agyagos talaju út finom, fehér sóporral van fedve. Jobbról apróbb tavak és szabadon álló sósziklákkal fedett cserjés területet látunk, balról pedig a 60—70 méter magas meredek hegyoldal zárja el a kilátást, hogy figyelmünket annál jobban lekösse az úttól a hegy tetejéig terjedő kősóvonulat, vadul szaggatott alakzataival és omladékaival.

Egy kis emelkedés után egy völgykatlanba jutunk sűrű lombozatú mogyorófa cserjék között. Jobbról, balról mély szakadék tűnik elénk kukorica táblákkal, sás és nádas mocsarakkal, egy egy kiálló kősó sziklával, melyek vagy a föld alól bújtak elő, vagy teljesen szabadon állanak. Balra letérve az

útról s az u. n. messzelátó alá közeledve, egy kis kapaszkodás után a *világ legszebb látványa tárul szemeink elé.*

SZOVÁTA: SZABAD KŐSOHEGY.

A mély szakadékon át egy szabadon álló kőso hegygerinc vonúl keresztül. Egyik oldalon a föld alól előbuvik és erős ívvel a másik oldalon újból eltűnik a föld alatt. A tiszta kőso hegygerinc körülbelül 80—100 méter hosszú és 15—20 méter magas, jobbról-balról feneketlen mély szakadékokkal. Ez az u. n. *Sókárpátok*. A sóhegy a vizmosások miatt egy hegylánc kisebbített képét mutatja, melyen a csúcsok, nyergek, völgyek, egymást váltogatják. A turista hajlamú látogatók a veszedelmes hegymászás sportját is gyakorolhatják a Sókárpátokon s bizony a kiálló, éles, kemény sócsúcsok a ruhát és az ember tenyerén levő bőrt nagyon is próbára teszik, míg a meredek oldalak, a tátongó mélységek az ember hidegvérét próbálják ki.

A Sókárpátok felséges panorámájától visszatérve az útra, egy újabb kapaszkodó után, sűrű lombok alatt egy fensikra érünk, hol a jobb oldalon levő völgyben a szállók és villák kandikálnak ki a százados tölgyek lombjai közül, balról pedig a hegy oldalába vájt Fekete-tóhoz jutunk. Ennek hőmérséke csaknem egyenletes 22—25 C. fok, fajsúlya a felületen 1.018, három méter mélyen 1.140; sótartalma a felületen 2°/_o, 5 méter mélyen pedig 22°/_o. Iszapja fekete, innen a neve is, s ha iszapos partján pálcánkat a földbe szúrjuk, a nyomába tóduló gázt meggyújthatjuk. A víz túkrén víg élet uralkodik a tutajok és úszó kereszték körül, hol a két nem szépen megfér egymás mellett, mert csak a vetkező fiúlkék vannak elkülönítve nemek szerint, mind itt általában mindenik tónál találjuk.

A Fekete-tótól még fejjebb haladva az erdőben, nemsokára a fák között egy újabb mély völgykatlan tűnik szemünkbe, a benne elterülő hatalmas *Medve-tó*val. A gondozott szerpentin-úton, fák árnyai alatt, csakhamar leérünk a tó partjára a fürdőházakhoz. A gyengén hullámzó hatalmas víz felület s az azt környező erdős hegyoldal s az egészből kiemelkedő „Cseresznyés-hegy” gyönyörű látványt nyújt. Kedvet kapva a bátran lubickoló mind két nembeli fürdőzőktől, csakhamar mi is készen állunk a fürdéshez. Már a fürdő-kosár karfáján állunk, hogy fejjel ugorjunk a hűsítő habokba,

de valaki visszatart, mert különben »megszórtelenítve« buknánk fel a víz színére. Azért tehát csendesen ereszkedünk bele a vízbe. A felület egy kissé hidegnek tűnik fel, de az alatt már kellemes langyos a víz s mi bátran ereszkedünk a víz mélyébe, de csakhamar, minden figyelmeztetés nélkül húzzuk vissza lábainkat oly magasra, hol a meleg már tűrhető.

Csakhamar ülőhelyzetbe jutunk elnyújtott lábakkal és ebben a helyzetben is maradunk, nyakig benn a vízben, minden úszási tempó nélkül. Egyet lökünk a vizen s künn vagyunk a tóban, az elképzelhető legkellemesebb fürdővízben s a legkényelmesebb helyzetben. Egy-két órát bátran ülhetünk a vízben, ez a melegvíz vértolulást nem okoz, hisz a vízszíne hideg vagy langyos. Vagy száz méterre benn a tóban ismerős arcot fedezünk fel. Csakhamar ott termünk, hol férfi és nő ismerőseink orosz-japán tengeri ütközetre készülnek. Csakhamar pár új ismerőst szerzünk a társaságban, kiknek itt a vízben mutatkozunk be s kikkel itt szorítunk először baráti kezet. Togó és Roszdentveszky elrendezik az urakból és hölgyekből alakult flottát csakhamar, és megkezdődik az üldözés: a harc, a vidám csata. Azon vesszük észre magunkat, hogy a delet jelzik, s mi már két órájánál tovább vagyunk a vízben

Az ebéd természetesen pompásan izlik. Délután sétára indulunk a Medve-tó körül. A sötét, árnyas utakat szebbnél-szebb kilátások szakítják meg, melyek között a feltűnedező s megközelíthető szabad kő-sziklák tűnnek ki leginkább. Utunk a Vörös tóhoz vezet. Itt újból a bámulat ejt meg. Utunk kősziklákba vájt ösvényen vezet. A meredek hófehér sziklafalra és szabadon álló magas sókupokra feltekintve, alig félméter termőréteget látunk csak, de azon szép lombos fák, cserjék, erdei vadvirágok serege tenyészik. Szinte sajnáljuk ezeket az élő szervezeteket, hogy oly közel vannak a halálhoz s ők mit sem tudnak arról. Csak annyi kell, hogy a gyökérzet a sóréteghez érjen — s azonnal ott van a halál s az a fa, mely pár nap előtt még kacéron bólingatta lombjait a tó tükreben — vörös kérgével és lombjaival az elmúlást hirdeti. A tenyészetnek ezt a könnyelműségét jelképező helyről tovább haladva a *Mogyorósi-tóhoz* jutunk, miután a Medve-tóban levő »sósziget« lombjai alatt a fürdőzők és tutajozók vidám mulatozását és a környék szép panorámáját megszemléljük és kiélveztük. Ime itt is milyen vidám az élet! Az erdő koszoruzta kis Mogyorósi tóban is csaknem hemzsegnék a fürdőzők. Ennek vize némileg hasonlít a Medve-tóéhoz, de ebben fel lehet állani és fejjel is bele lehet ugrani. A hőmérséke a felszínen 30° C, két méter mélyen a legmelegebb: 38° C. Fajsúlya felül 1.021, öt méter mélyen 1.200; sótartalma a felszínen 3 ‰, három méter mélyen 26 ‰.

Ha kedvünk tartja, kisebb-nagyobb kirándulásokat is tehetünk: a Sebes patakába pisztrángászni, a Cseresnyés hegyre a Fogarasi havasok panorámáját megtekinteni, a Cseresnyés-kőre a fenyvesek közé, vagy a Mező-havasra, e vidék legmagasabb pontjára (1700 m.), megtekinthetjük még Rabsonné várát és gyümölcsöskertjét is.

Bizonyára mindenkit a Medve-tó csodás jelensége érdekel. Beszéljük el azért mindazt, mit eddig tudunk ennek a természeti csodának mibenlétéről.

SZOVÁTA: JELENET A MOGYORÓSI TÓRÓL.

Még a multszázad 80-as és 90-es éveiben is próbálták egyes szaktudósok (Dr. Lengyel, Róth stb.) a Medve-tó sajátosságos melegének okát megfejteni. Kerestek kémiai, fizikai, geológiai okokat, de elfogadható magyarázatát nem tudták találni a tapasztalt jelenségeknek. Kalecsinszky Sándor m. kir. főgeológus 1898-ban és 1901-ben hosszabb időn át tette tanulmány tárgyává a tavat, melynek átlagos mélysége a 10 métert meghaladja, néhol azonban a 30 méternél is mélyebb. A víz tükre 48 ezer négyzetméter és egy kiterített medvebőrhez hasonlít.... Kalecsinszky 1901 júliusában tudományos műszere segítségével a következő átlagos adatokat állapította meg:

		hőfoka C ^o ban, fajsulya, sótartalma.		
a felületen:		21 ^o	—	—
0.50	méter mélyen:	40 ^o	1.154	20 ^o / _o
1.00	" "	53 ^o	1.176	23 ^o / _o
1.50	" "	56°	1.183	24°/_o
2.00	" "	53 ^o	1.188	24 ^o / _o
3.00	" "	40 ^o	1.188	24 ^o / _o
4.00	" "	35 ^o	1.189	24 ^o / _o
5.00	" "	32 ^o	1.196	25 ^o / _o
10.00	" "	29 ^o	1.196	25 ^o / _o
14.82	" "	19 ^o	1.194	25 ^o / _o

A tavak vizében a kémiai vizsgálat adatai szerint a nagy mennyiségű konyhasó mellett kis mennyiségben találhatók még: mészsulfát (Ca SO₄), mészklorid (CaCl₂), magnéziumklorid (MgCl₂), Calciumhidrokarbonát (Ca HCO₃), kaliumklorid (KCl), kaliumbromid (KBr), kaliumjodid (K J) és Kovasav (Si O₂).

A mint az elősorolt adatokból kitűnik, a Medve tó vize minden más tó vizétől különbözik abban, hogy *míg egyebütt a hőmérséklet a felszínen a legmagasabb, addig itt a felszín hőfoka csaknem megegyezik a levegő hőmérsékletével s azután a mélységgel fokozatosan emelkedik 55—70° C-ig s*

innen, csaknem másfél méteren alúl, fokozatosan csökken *A 40° C-nál nagyobb hőmérsékletű sóvízréteg két méternél vastagabb.*

Minthogy *ily természetű tavakat eddig nem ismertünk* -- mondja Kalecsinszky, — nagyon érdekes volt tudni, hogy e nagymennyiségű meleg és forró sósvíz honnét veszi eredetét. Kutattak többen a kémiai folyamat kimutatása érdekében; mások hőforrásokat szerettek volna felfedezni, de eddig semmi elfogadható magyarázatát nem tudták adni. Kalecsinszkyt egy véletlen, érdekes hipotézis felállítására vezette. Egyik sós árokban egy kis, melegvízű sóstavat (1 m átmérőjű és kb 40 cm mély) talált, melynek vizét lecsapolta, de ott sem kémiai elváltozásnak, sem meleg-forrásnak nyomát sem fedezte fel, pedig a felszín és fenék között 11° C hőkülönbözetet talált. Egyéb körülményeket is figyelembe véve, Kalecsinszky a *Medve-tó vize fölmelegedésének okául a Napot jelölte meg* s ez alapon kísérleteket végzett apró, mesterséges tavacskákkal, melyekben a Medve-tó viszonyait igyekezett utánna csinálni. Itt tapasztalta aztán azt, hogy a tiszta sós víz, valamint a tiszta édes víz a Naptól csupán 30°-ot meg nem haladó hőfokra melegedett fel és hogy a hőmérséklet a kis tavak minden rétegében közel ugyanaz volt; *a sósvíz azonban, ha felszínén édes vízréteg volt, a felszine alatt már néhány centiméter távolságra 8–9° C-al lett melegebb, éppen mint a Medve-tóban.*

Több kísérlet után aztán Kaleczinszky kimondotta e természeti csoda megközelítő mibenlétét, t. i. *Mivel e meleg sóstavak a Nap melegét bizonyos fokig összegyűjtik és hosszabb időn át magukban tartják, mindezeket a természetes, mind pedig a mesterségesen készített sóstavakat is hőakkumulátorknak kell tekinteni*“ Ez az új elmélet a tudományos világban rendkívül érdeklődéssel fogadtatott s bizonyára még nagyon sokszor fogunk Szovátáról s a Medve tóról olvasni a tudományos világban.

És ez a természeti csoda, ez a tudományos probléma a mienk, mely csodás gyógyerejével a betegségeknek egész légióját gyógyítja; de a melylyel sóstartalom tekintetében sem versenyezhetik egy külföldi sósfürdő sem (a sóstartalom egy liter fürdővizben: Ischlben 236 gr., Reichenhallban 244 gr. Hallban 253 gr. és a Medve-tóban 3—12 m. mélységben 304 gr.); ***hőfokával és környezetével pedig páratlanul áll a világon*** s ha mi nem tudjuk felfogni páratlan természeti csoda voltát, úgy fogunk járni, mint Körösi Csoma Sándorral, Bolyai Farkas és Bolyai Jánossal, kikről is csak akkor tudtuk meg, hogy tüneményes nagy emberek voltak, mikor már az egész világot bejárta hírük.

Bizony Szováta és az ő Medve-tava:

„Csoda, a milyen nincs sehol!“

Barabás Endre.

A VÁLASZTMÁNY FOLYÓ ÉVI JELENTÉSE

— Az E. K. E. 1905. évi augusztus hó 27-én tartott közgyűlése alkalmából. —

Előterjesztette: M. Kovács Géza.

AEM MULT el még egy kerek év; csak 11 hónapja annak, hogy az utolsó rendes évi közgyűlés szeretett egyesületünk ügyeinek vezetését megtisztelő bizalommal kezeinkbe tette le és reánk ruházta a nehéz feladatot, hogy a tagok összességének óhajta szerint az alapszabályok keretén belül és híven a multak hagyományaihoz vigyük előre, emeljük folyton magasabbra, egyesületünknek az igazi magyar turistágnak annyi veritékkel, sőt a többszöri keserű csalódás okozta hulló könnyekkel megszentelt zászlaját.

Tisztelt Közgyűlés! Az említett 11 hónap a reánk zúdult munka forगतagában szédületes gyorsasággal telt el. Erőinkhez mérve talán igen rövid is volt arra, hogy mindazokat elvégezzük, a miket igen nagyon szerettünk volna végrehajtani. De a mikor itt vagyunk a t. Közgyűlés előtt, hogy beszámoljunk sáfarkodásainkról és hogy azt a megtisztelő bizalmat, amelylyel annak idején munkába állítottak, hálásan megköszönve kezeikbe visszaadjuk, kérve-kérjük a t. Közgyűlést, hogy a magyar közéleti munkálkodás rögös útjait, a rendelkezésünkre bocsátott anyagi eszközök csekélységét, a feladatok sokaságát, a működési terület kiterjedtségét mind vegyék tekintetbe és csak azután mondjanak felettünk ítéletet.

Meg vagyunk győződve, hogy ha az említetteket egymással szembe állítják, mérlegelik és nem pillanatnyi fellángolással a szíven, hanem a számító agy ráncain szűrük keresztül, mi a jól végzett munka után érezni szokott lelki nyugalom édes gyönyörűségén felül megkapjuk a t. Közgyűléstől nemcsak a felmentést, hanem az elismerést is.

* * *

Az ezeryi szépségváltozatokkal ékesített szent természet csodáinak elbűvölő varázsa, a mely forrón szeretett hazánknak zord szikláiból, kies hegyeiből, lombdús erdeiből feltárásaink után egyre nagyobb erővel sugárik elő, évről-évre több igaz hívőt vonz maga felé. Folyton nő az utazni akarók száma. Az idegenforgalom szemlátomást gyarapodik. A turistáskodási kedvtelésnek terjedése, az idegenforgalomnak megnövekedése központi irodánkat a mult egyesületi év alatt is fokozott mértékben vette igénybe. Nem volt az a nap, amelyen 2—3 kérdezőskedésre ne kellett volna felvilágosítást adnunk. Számos külföldi megkeresés is érkezett. Különösen Németország turistái érdeklődtek földünk iránt és keresték fel azt. A külföldi turisták figyelme leginkább a korábbi években kiadott német nyelvű illusztrált fürdőkönyvünk által hivatott fel Erdélyre. Hogy ne kellessék minden egyes megkeresésre időrablóan külön-külön válaszolni, idegenforgalmi osztályunk javaslatára kiadtunk egy összefoglaló jó áttekintést nyújtó német nyelvű kis kalauzskönyvet és esetről-esetre azt küldtük meg díjtalanul a kérdezősködőknek. Ezen újabb kiadványunk az egyesületnek jövedelmet nem hoz. A kiadási költség sem térül meg. De ha eltekintünk a munka megtakarítástól, akkor is nagy hasznot hajt, mert egyesületünk nevét hirdeti a messzi-idegenben és a külföldi turistákat hozzánk csalogatja. A német

nyelvű kis kalauz nyomtatása csak 60 koronába került. Költségvetésben nem szerepelt, ezért most utólagosan kérjük a t. Közgyűlés jóváhagyását és egyben javasoljuk, hogy a munka szerzőjének K. Fodor János tagtársunknak fáradozásáért szavazzon a közgyűlés köszönetet.

Igen kívánatos volna, hogy a belföldi turisták számára magyar nyelven kirándulási programok célszerű összeállítással kis füzetkében adassanak ki. Az ilyen gyakorlati olcsó füzeteknek egyfelől nemcsak hogy megvolna a kelendőségük, hanem felmentenék a központi irodát is a nap-nap mellett megújuló terhes munkától és másfelől pedig megkönnyitnék az utazást. A jövő évi költségvetésbe e célra 140 koronát állítottunk be. Ezen összeg fokozatosan úgyis megtérül, kérjük tehát annak megszavazását.

Egyesületi kiadványaink közül leginkább az „Erdélyi Kalauz“-t sikerült elárusítanunk. A múlt évi közgyűlés felhatalmazása alapján az említett kalauz újabb kiadásához hozzá fogtunk. Irodalmi bizottságunk javaslatai és útasításai szerint az átdolgozás, javítás munkája serényen folyik, úgyannyira, hogy a munka a jövő év tavaszán a sajtó alól kikerülhet. De szükség is van rá, mert a régi kalauzból alig van néhány raktáron.

Itt kell megemlítenünk azt is, hogy a révi „Zichy Ödön cseppkőbarlang“-nak leírását, amely Czárán Gyula tiszteleti tag urunk mesteri tolla alól az „Erdély“ folyóiratban jelent volt meg külön lenyomatban, szintén kiadtuk és annak elárusításából befolyó összegek a központ és a révi osztály jövedelmeit napról-napra gyarapítják.

A tagok részére évenként kiadott arcképes igazolókat, a mely az összes egyesületi kedvezményeket és egyéb tudnivalókat tartalmazzák, gyakorlati összeállítással, kirándulási programokkal és naptári résszel kibővítve adtuk ki a folyó évben. Igaz, hogy így az előirányzott rendes évi összegnél nyomtatás és fűzésért majdnem kétannyit kellett fizetnünk, de hirdetések felvételével sikerült ellensúlyozni a kiadást. De máskülönben az új, bővített kiadású, arcképes igazolóknak az a haszna is megvolt, hogy sokkal több fogyott el belőle, mint az előző években.

Igen kívánatos volna, hogy az arcképes igazolókat az összes tagok kiváltanák, mert akkor tudomást szereznének arról, hogy egyesületünk mennyire igyekezik a csekély 6 kor. tagdíj ellenében az „Erdély“ folyóiraton, mint tagjárándóságon kívül a tagok részére különböző előnyöket és kedvezményeket kieszközölni.

A csoportos iskolai kirándulók az anyaállamból nem keresték fel Erdélyt oly nagy számmal, mint a múlt egyesületi évben. Ennek részben valószínűleg az ország-szerte fellépett nagy drágaság volt az oka, továbbá az, hogy a melyik intézet csak tehetett, részt vett a Budapesten tartott országos tornaversenyen. Az iskolai kirándulókat egyes intézetek nem szigorú következetességgel, hanem ötletszerűen rendezik. A vallás- és közoktatásügyi miniszternek erre vonatkozólag újabban kiadott rendelete, reméljük egészségesebb állapotokat fog teremteni. Az egymagukra utazó tanulók száma megkétszereződött. Egyesületünknel 185-ön jelentkeztek. Az ilyen tanulókat a múzeum díjtalan megtekintésének kedvezményében részesítettük és szükségszerint nekik megfelelő útasításokat adtunk. De mennyien járhattak Erdélyben olyanok, kik Kolozsvárt elkerülték, mert mi ingyen szállást és ellátást részükre nem biztosíthatunk?

Irányításunkkal és egyesületünk vezetése alatt a következő intézetek, testületek tettek kirándulást és keresték fel muzeumunkat:

1. Szamosújvári főgimnázium 47 tanulója, 5 tanára ;
2. Debreceni ref. főiskola 29 tanuló, 3 tanár ;
3. Kolozsvári áll. tanítóképző 70 növendéke, 1 tanár ;
4. Késmárki áll. felső-kereskedelmi iskola 18 növendéke, 2 tanár ;
5. Sepsiszentgyörgyi áll. polgári leányiskola 40 növendéke, 5 tanítónő ;
6. Kolozsvári áll. tanítónőképző intézet 62 negyedéves növendéke, 4 tanerő ;
7. Kolozsvári áll. milléniumi iskola 97 növendéke, 4 tanerő ;
8. Apahidai áll. el. iskola 32 tanulója igazgatójukkal ;
9. Kolozsvári áll. felsőbb leányiskola 23 növendéke, 3 tanerő ;
10. Hosszúfalusi áll. polgári fiúiskola 16 növendéke, 2 tanár ;
11. Brassói áll. főreáliskola 30 tanuló, 3 tanár ;
12. Kaposvári áll. főgimnázium 26 tanuló, 3 tanár ;
13. Budapesti gyógypedagógiai tanfolyam 10 növendéke ;
14. Budapesti posta- és távirada-tisztviselők sport-egyesülete 18 taggal.

A felsoroltakon kívül vezettük a kolozsvári áll. tanítónőképző intézetnek a révi cseppkőbarlanghoz tett kirándulását. E kiránduláson 29 növendék és 4 tanár vett részt.

Összesen 547 tanuló, 41 tanár,

Muzeumunk látogatóinak száma a mult egyesületi év alatt is igen jelentékeny volt. Összesen 1241 díjas és 3718 szabadjegyet adtunk ki.

Egyesületünk ezen legmaradandóbb és legbecsesebb alkotásáról úgy a szakemberek, valamint a laikus látogatók, mindig a legkitüntetőbb és osztatlan elismeréssel nyilatkoztak. A „Néprajzi-Társaság“ ez idei évi jelentésében muzeumunkat „min-taszerűen“ kezeltnek mondja. Alig járt Kolozsvárt oly közéletű férfiú, a ki muzeumunkat fel ne kereste volna.

A muzeum igazgatásának ügyeit a mult egyesületi év alatt is Herrmann Antal dr. igazgató, egyetemi m. tanár végezte nagy buzgalommal. Nevezett igazgató urunk igen nagy buzgalmat és munkálkodást fejtett volt ki a mult évben a Szent Ferencz-rendi kolostorok régi himzéseinek egy kiállítás számára való összegyűjtése körül. Ezen becses és nagyon tanulságos kiállítást a f. év tavaszára terveztük volt, azonban a kivételnél tapasztaltuk, hogy sokkal több körültekintést, munkát igényel, mint kezdetben hittük, ezért az öszre kellett halasztanunk. Muzeumunkban kiállítottuk az „Örmény Muzeum-Egyesület“ kezdeményezése alkalmával a szamosújvári örmény egyház becses himzéseit abból a célból, hogy az érdeklődést azokra felhívjuk és hogy azokat a velők szakszerűen foglalkozni akaróknak hozzáférhetőkké tessük. Az eredmény nem is maradhat el, mert az iparművészeti iskola úgy az örményegyházi himzésekből, valamint muzeumunk egyéb tárgyaiból nagyon sokat lerajzoltatott. A mult évben több festőművész keresett és talált tanulmányaihoz muzeumunkban bő anyagot. Ezek a mozzanatok mind fényes tanubizonyságai annak, hogy a muzeumnak közérdekű és közművelődésű célja és mérhetetlen haszna van. Vajha kellőleg megértének, megbecsülének és méltányolni tudnák ama honfitársaink is, a kiknek módjukban volna azt anyagilag segíyezni, támogatni.

A muzeum tárgyak szaporulata a mult évben 315 drb. volt. Sok becses tárgyat kaptunk ajándékba Herrmann Antal dr. igazgatóunktól és gróf Bethlen Karolina Ö méltóságától. Nem mulasztathatjuk el azt, hogy úgy nekik, valamint a többi számos adományozónak, a kiknek neveit mind felsorolnunk nem lehet, itt a közgyűlés előtt is köszönetünket ki ne nyilvánítsuk.

A mult közgyűlés felhatalmazása alapján a muzeumi épület 2 nyitott folyósóját beüvegeztettük. Ezen munkálattal 2 szobát nyertünk és elértük azt, hogy az időjárás viszontagságai ellen az eddig szabad levegőn lévő tárgyak most védve vannak. A földszinti beüvegezett folyósót siettünk felhasználni. Már kora tavasszal kiállítottuk Orosz Endre apahidai állami iskolai igazgató-tanító tagtársunknak Kolozsmegye mezősi részéről az ősfoglalkozás köréből gyűjtött 1000 darabot meghaladó tárgyait. Meg kell jegyeznünk, hogy e kiállítás egyesületünknek anyagi kiadást nem okozott, mert a meglévő tárlók használtattak fel.

Célunk itt is az volt, hogy a ládákba csomagolt művelődéstörténelmi becses tárgyak napfényre kerüljenek; összehasonlító anyagul szolgáljanak a tudósnak, egyesületünknek és gyönyörűségül a tanulni akaróknak. Továbbá be akartuk mutatni a minden vállalkozást lekicsinylő kishitűeknek azt az eredményt, melyet elér a törekvő igyekezet, a hangyaszorgalom, még akkor is, ha anyagi eszközök nem állanak rendelkezésre.

A muzeumok és könyvtárak országos főfelügyelősége muzeumunk és az Orosz-féle kiállítás felülvizsgálására dr. Seemayr Vilibaldot küldötte volt ki. Nevezett elismerőleg nyilatkozott az egész muzeumban tapasztalt rend és tisztaság felett és azt az ajánlatot tette, hogy egyesületünk az Orosz-féle tárgyakat vásárolja meg. Javaslatára a felügyelőség e célra már 400 kor. segílyt ki is utalt egyesületünknek.

Muzeumunk tárgyainak ismertetésére Herrmann Antal dr. egyet. m. tanár, igazgatónk igen gyakorlati eljárást honosított meg. Ugyanis a tavasz folyamán hallgatóit többször elhozta muzeumunkba és a tárgyi néprajzból ott tartott előadásokat. Így felébred az egyetemi hallgatókban a vágy a tovább gyűjtésre és arra is van remény, hogy hűséges munkatársakat nevel a nagy célok kiviteléhez.

Elkészítettük a muzeumi tárgyaknak cédula-katalógusát és most már csak az összehasonlítás nagy munkája van hátra, a melyet nyomon kell kövessen — térnyerés céljából — a földmívelési eszközök és himzések termékének átalakítása. Az átalakítást, illetőleg a tárgyaknak új csoportosítási tervét a muzeumok felügyelősége kiküldöttjének előterjesztettük és ahhoz a jóváhagyó beleegyezést megkaptuk.

A muzeumunkról szóló jelentésünkkel kapcsolatosan említjük meg, hogy az egyesületi könyvtár a mult év folyamán 429 drbbal szaporodott és így most 1690 darab könyvünk van. A könyveket a használhatóság szempontjából, továbbá azért is, hogy a rongálástól megóvassanak, — mind beköttetük. A könyvtár-szaporulat legnagyobb részben ajándékozásból és cserépéldányokból származik.

Felhatalmazást kérünk a t. Közgyűléstől arra, hogy nyomtatott könyvtári jegyzéket adhassunk ki. A könyvtárnak csak akkor lesz meg az igazi bece, ha azt a tagok részére hozzáférhetővé tesszük. A könyvtári jegyzék nyomtatási költségéről a költségvetésben gondoskodás történt.

Erőnköz mértén igyekeztünk a múlt évben is a h a z a i f ü r d ő k érdekeit védelmezni és folyóiratunkban a nagyközönség előtt ismertetni. Az utóbbira különben igen alkalmas fürdőügyi állandó kiállításunk, mely két szobát foglal el. Budapesten az iparcsarnokban állandó erdélyi ásványvízkiállítást tartottunk volt fenn. Ezt azonban be kellett szüntetnünk, mert a kereskedelmi miniszter a kereskedelmi muzeum kiállítását feloszlatta. Most tehát tisztán a forrástulajdonosok élelmességére van bízva, hogy ásványvizeiknek a fővárosban piacot teremtsenek.

Homoród-fürdőnek reklamozási terveket dolgoztunk ki és igyekeztünk bukaresti ügyvivőnk útján fürdőinkre külföldi látogatókat vonzani. Egyesületünk irattárában igen sok és becses ásványviz- és fürdőügyi adat lévén felhalmozva, az előző években szerzett bő tapasztalatainkból kifolyólag úgy a fürdőket, valamint a magánosokat — ha hozzánk fordultak — mindig készségesen támogattuk és támogatni fogjuk ez-tán is; azonban nagyobb kezdeményező lépéseket nem tehetünk, mert úgy a bel-ügyi, valamint a földmivélségi kormány 3 év óta nem bennünket, hanem más egyesületet támogat az ilyen irányú működésért.

Hasonlóan kell nyilatkoznunk egyesületünknek a korábbi években folytatott eredményekben gazdag h á z i i p a r i működéséről és k ö z g a z d a s á g i t e v é k e n y s é g é r ő l. Ezen ágazatoknál is a múlt egyesületi évben államsegély hiányában csak megfigyelésre, adatgyűjtésre, az érdekelt hatóságok tájékoztatására és közvetítésére szorítottunk.

Az ilyen irányú ténykedésnek a múltakban meg voltak a nagy sikerei, kézzel fogható eredményei. Azonban megnyilatkozott sokakban azokkal szemben a bizalmatlanság is, mert az egyesület főcélját féltették és azt hitték, hogy az háttérbe szorul. A tapasztalatok ellenkezőt bizonyítanak. Muzeumunknál, továbbá révi osztályunknál a háziipari tárgyakkal a turista-szállónál való terjesztése vajjon nem célszerű-e? Nem-e segíti elő a közvetítésből származó jövedelem úgy a turistaság ügyét, valamint a népek minél több kereset-forráshoz való juthatását?! . . .

Vajjon nem helyesen járunk-e el, ha — a miként a múlt évben is tettük, — kezdeményező lépéseket teszünk az illetékes köröknél, hogy egyes népipari tárgyak, melyeknek mintái muzeumunkban bőven találhatóak, utánkézzintessenek és a fürdők bazáraitban árusítsassanak. Szemünkre vethetik, hogy nem az a célja egyesületünknek s foglalkozzanak azzal mások stb.; de mikor a muzeumlátogatók, különösen az idegenek, nap-nap mellett hívják fel figyelmünket egyik-másik tárgyra, azokból vásárolni akarnak és mivel az semmi árért sem hapható, — éheltetlenséggel vádolják nemzetünket: akkor lehetetlen nekünk összedugott kézzel várni a fejleményeket.

Hiszzen különben ma már bizonyított tétel az, hogy valódi turistaság, idegen forgalom, csak közigazdaságilag bár némileg csak fejlett vidéken és a műveltségnek bizonyos fokán létesülhet.

A múlt egyesületi év alatt is különösen székely osztályunk útján kellő figyelemmel kísértük az inséges székely nép ügyét. Folyton keressük a székelységgel a kapcsolatot és módokat, hogy valamiképen rajtok segíthessünk. Négy romániai székely fiút helyeztünk el a hódmezővásárhelyi és kecskeméti gimnáziumokba. Örömmel jelenthetjük, hogy mind a négy gyerek jelesen tanul.

Pár évvel ezelőtt a székelyföldi birtokoknak megterhelési adatait (különös tekintettel a nemzetiségi pénztintezetekre) összegyűjtöttük B a r a b á s Endre tanárral és ő a nagyközönség érdeklődésének felkeltése céljából Budapesten egy felolvasás keretében számolt be munkálkodásáról. Az említett felolvasáson kívül csekély beccsel rendelkező kezdeményezésnél többre nem mehettünk. Nem is lehet addig, a míg a közlekedési viszonyokban gyökeres változások nem állanak be és a míg maga a székely nép csendes lemondással nézi, vezető emberei pedig — ne mondjuk, hogy nemtörődomséggel — hanem ideálisabb és magasabb célok nélkül való tervszertlenséggel intézik sorsát.

Többször tettünk már javaslatot az illetékes köröknél, a Székelyföldnek rendszeres turisztikai feldolgozására, de igen nagy kárára a szépen megindult idegen forgalomnak, a legtöbb helyt süket fülekre találtunk. Tapasztalatból tudjuk, nemhogy használna az úgynevezett, hanem árt, ha nagy hangú szólamokkal az idegent oda csalo-

gatjuk, a hol nem találja meg az olyan legegyszerűbb dolgokat sem, a melyeket a nem kényes turisták is mindenütt megkövetelnek. Ilyenek a következők: tisztességes fuvar, szolid vendéglő, útjelzések, útjelző táblák, kioktatott vezetők, dolgukat értő bizalmi férfiak stb. Mindennik olyan székelyföldi városban, vagy községben, a mely gócpontját képezi különböző természeti szépségnek, csak 4—5 ember kellene, a ki lelkesen, önzetlenül dolgozni akar és minden nagyobb anyagi áldozatok nélkül létesíteni lehetne olyan turista-alkotásokat, a melyek biztos alapját képeznék a további fejlődésnek. Példára is hivatkozhatunk: ott van Rév kisközség: négy ember hangyaszorgalma és lelkesedése egy turista központot teremtett és az egész környék népe élvezi az idegenforgalom áldásait. Egyszóval több gyakorlati felfogást kellene valahogy oda beplántálni és el kellene hagyni valamit az ábrándozásból, mert Csaba királyfi aligha jön el újra megvédelmezni székely népét . . .

Meg kell már egyszer szüntetni az egyes kiránduló csoportoknak nagy ünnepek között való útaztatását. Azok nem egyebek potemkin falvak mutogatásánál és vagy előbb, vagy később, de mindenesetre megbosszulják magukat. Csoportos kiránduláshoz már több ízben dolgoztunk ki reális számításon alapuló költségvetést, de a kirándulók nem egyszer azért maradtak el, mert az előzményeken felbuzdulva, végig akarták magukat a Székelyföldön vendégtetni. Az annyi pénzzel való útazás, a mennyi az otthon való éléthez is kevés: nem turistáskodás.

*

Apróbb ügyekben tagjainkkal és az egyesületen kívül állókkal igen kiterjedt levelezést kellett folytatnunk, a mit bizonyít postaportó-kiadásunk, a mely 11 hónap alatt 1275 kor. 87 fillért tett ki.

A múlt év folyamán 280 ügyet vettünk tárgyalás alá. Elintézését nyert 272 drb. Befejezetlen maradt az ügy természetéből kifolyólag 8 drb. Tartottunk 3 tisztikari tanácsülést, 5 választmányi ülést, 2 múzeumi bizottsági ülést, 2 háziipari osztályi ülést, 2 irodalmi bizottsági ülést, továbbá a kerékpárosztály újjászervezésére egy értekezletet.

A választmányi és tisztikari tanácsi üléseken rendszerint br. Feilitzsch elnök urunk végezte az elnöki tiszteket. Akadályoztatása eseten mindig Heppes Miklós első alelnök helyettesítette és nem mulaszthatjuk el azt, hogy Heppes Miklós alelnök urunknak odaadó buzgóságáért hálás köszönetünket ne nyilvánítsuk.

Összeköttetésben és csereviszonyban állottunk 25 külföldi, 33 belföldi egyesülettel. Jelenleg van 14 tiszteleti, 205 alapító, 2242 rendes, 250 pártoló tagunk. Csereviszonyban állunk 38 hírlappal, 52 folyóirattal. Ujjonnan belépett a múlt év folyamán 256 tag, tehát a szaporulat a múlt évi taglétszámmal szemben 155 tag. A velünk összeköttetésben álló egyesületekkel mindig igyekeztünk a kapcsolatot szorosabbra fűzni. Képviselőinkkel, vagy iratainkkal mindig részt kértünk bánatukból és ha örömlük volt, velök örvendeztünk. Ugyanígy jártunk el tagtársainkkal szemben és ha őket valamelyes kitüntetés érte, talán egyesületünk örvendezett a legjobban.

*

Meg kell emlékeznünk azokról a pótolhatatlan veszteségekről is, a melyek egyesületünket több kiváló oszlopos tagnak elhalálozásával érték.

József főherceget, fenséges védőnknek édes atyját, gróf Andrássy Tivadart, gróf Kun Gézát, Biró Béla apátplébánost alapító tagjainkat és 30 rendes tagot, hűséges munkatársainkat kellett elsiratnunk a múlt évben.

A múlt közgyűlés határozatából gyűjtőiveket bocsátottunk volt ki, hogy néhai főtitkárunk, Radóti Dezső síremlékére a költségeket összehozhassuk. A gyűjtésnek eredménye eddig 307 kor. 40 f., azonban még nagyon sok gyűjtőiv nem érkezett vissza és ennél fogva csakis a jövő tavaszra remélhetjük azt, hogy a turistáság uttörő bajnokának — egyesületünk kegyeletének leróásával — síremlékét felállíthassuk.

*

Ugyancsak közgyűlési határozatra egész Erdélyre kiterjedőleg megkíséreltük turista szervezetek létesítését. Ügyvivőseket állítottunk fel Bánffy-Hunyadon, Désen, Gyergyó-Szent-Miklóson, Magyar-Létán, Szamosujváron, továbbá osztályt szerveztünk Erdély kapujánál Réven és a Duna mellett, Pakson. Megtettük az intézkedéseket a fogarasi osztály újjászervezésére is. A gyergyói osztálynak újjászervezésén Laurenczy Vilmos dr. gyergyószentmiklósi ügyvivőnk fáradozik. E két osztálynak életre hívása igen fontos volna, azonban a kellő érdeklődés hiánya miatt — úgy látszik, — egyelőre alig van remény arra, hogy egyhamar megalakulhassanak.

Örömmel teszünk jelentést arról, hogy a Duna mellett tagjaink folyton szaporodnak. Az ottani taglétszám 156. Kiváló érdemeket szerzett a taggyűjtés körül Freund Vilmos volt paksi ügyvivőnk, jelenleg osztály-titkárunk. Indítványozzuk, hogy nevezettnek hazafias ügybuzgalmáért fejezze ki a T. Közgyűlés hálás köszönétét!

A paksi osztály rendes tisztikarát megalakító közgyűlés alkalmából az Aldunára és környékére egy igen szépen sikerült nagy kirándulást rendeztünk abból a célból, hogy egyesületünk lobogóját messzi földeken végighordozva, ügyünknek nagyobb propagandát csinálhassunk és a távolban lakó tagjainkkal személyes érintkezés útján szorosabb kapcsolatot létesíthessünk.

A kedvező időjárást igyekeztünk több kirándulás rendezésére felhasználni.

A kirándulások mindig igen szépen sikerültek, úgyannyira, hogy egyesületünknek eddigi élete alatt e tekintetben még nem volt a múlt évihez hasonló eredménye.

A múlt év alatt rendezett kirándulások a következők voltak:

1. Meziádi barlanghoz	2	napos	14	résztevővel.
2. Kányafőre	1/2	"	90	"
3. Árpád-csúcsra	1	"	64	"
4. Túr—tordai hasadékhöz	1	"	42	"
5. Géczy-várhoz (erős gyalogtura)	1	"	20	"
6. Bükkető—Árpád-csúcsra	1	"	32	"
7. Révi sziklaszoros (Zichy cseppkő-barlang)	1	"	71	"
8. Dragán-völgy—Vigyázó—Székelyói-vizeséshez. (Kemény gyalogtura.)	2	"	4	"
9. Aldunai kirándulás	9	"	12	"
10. Szent János-kút—Májláth-kút—Bükkető—Árpád-csúcs	1	"	12	"
11. Kányafőre	1/2	"	15	"

Összesen 11 kirándulás 376 részttevővel.

Az említettekén kívül még 4 hivatalos kirándulás is volt tanulmány, illetőleg helyszíni szemle céljából.

A kirándulások rendezése körül igen szép sikereket ért el a folyó évben is brassói osztályunk, a mely osztály minden ténykedésével mináig előljár.

Hunyadmegyei osztályunknak egy kirándulása volt 100-an felüli részttevővel.

A gyakori kirándulásokra igen nagy szükség van. Nem tudjuk azoknak sűrű rendezését a vidéki osztályoknak eléggé ajánlani. A kirándulás fokozza a természet iránt való szeretetet, emeli az összetartozandóság érzését, tömöríti a tagokat. Mindenik egy-egy újabb honfoglalás, mert többnyire odaviszi a magyar szót, a hol a különben jó szívű nép a magyart csak a lelketlen izgatók szájából ismeri. Emellett igen fontos, igen alkalmas a kirándulás az egyesület alkotásainak bemutatása kapcsán — tagok toborzására is.

*

Kerékpáros osztályunk újjászervezésére a nyár közepén erős mozgalom indult. Több tagot gyűjtöttek és két sikerült 1/2 napos kirándulással kezdte meg az alakulóban levő osztály működését. A résztvevők száma összesen 46 volt.

Tekintettel arra, hogy a kerékpár igen hathatós segítő eszköze a turistakodásnak: indítványozzuk, hogy a T. Közgyűlés mondjon köszönetet a szervezés harcosainak, kiemelve László Béla és Finkle Samu tagtársainkat.

*

Brassói osztályunk múlt évi munkálkodása igen eredményes volt. A csekély költségvetési összeget megtoldották hangyaszorgalommal, leleményességgel és ma már a Nagykőhavas útjelzésekkel be van hálózva és elkészült az út a „Hasadtőhöz. Megvan jelölve az út a „Garsin“-völgye“ és Bácsfalu felé is. E munkálatokat Dr. Gombos Albin turista-diákok közreműködésével végezte. Továbbá elkészült az út Zajzon völgyéből a Donghavasra és Döblen völgyéből a Csukásra. E munkálatokat Pajor Mihály zajzoni igazgató-tanító vezette. Indítványozzuk, hogy úgy dr. Gombos Albinnak, valamint Pajor Mihálynak szavazzon a közgyűlés köszönetet.

Hasonlóan járt el révi új osztályunk is, a melynek lelkes tisztikara Veress István alelnök, Gulácsy Endre titkár és Hollósy Gyula választmányi tagok, Czárán Gyula tiszteleti tagunk támogatásával elkészítették az alsó turista-

utat. És a kiket külön ki kell emelnünk: ifj. Gróf Zichy Ödön osztály-elnök, a ki nagy áldozatkészséggel a barlangnál turistavendéglőt építtetett és birtokán megengette a munkálatok végzését és a barlangnak kezelésünbe való átadásával lehetővé tette azt, hogy Rév egy hatalmas turista-központtá fejlesszessék. Továbbá Handl Károly barlang-gondnok és pénztárnok, a ki a barlangot felfedezte, a kutatásokat halálmegegyetással folytatta és folytatja s a feltárási munkálatokat körültekintéssel és olcsón végezte.

Legyen tehát a mai nap az elismerésnek, a hálaadásnak szent napja és a T. Közgyűlés fejezze ki nekik köszönetét, és az uradalommal kötött szerződést hagyja jóvá.

Központi irodánk kezdeményezésére igen fontos és becses alkotásokat létesítünk a múlt év folyamán. Oszlopot és jelzőtáblát állítottunk fel Magyar-Létán a „Géczy“-vár-hoz vezető út kezdetén. Biztosítottunk egyesületünk részére egy menedékházat a csikmegyei Gyilkos-tónál. Kolozsvár környékén pedig az útjelzéseket felújítottuk, kibővítettük. Új jelzőtáblákat, padokat állítottunk fel összesen 38 darabot. Elkészítettük Kolozsvár környékének turista-térképét. Állandóan ki van függesztve és mindenki könnyűszerrel tájékozódhatik róla.

A kánya-fői messzelátón egy igen látogatott nyári vendéglőt létesítünk, a melynek továbbfejlesztésétől annnyival inkább sem szabad elzárkóznunk, mert az eddigi befektetés most évenként 120 korona jövedelmet hoz.

Az Árpád-csúcsra a 9 év óta tervezés alatt álló messzelátótornyot sikerült felállítanunk. Az építés csak 220 koronába került, mert a róm. kath. státus uradalma, törekvéscinknek mindig hűséges támogatója, — a tölgyfaanyagot ingyen bocsátotta rendelkezésünkre. Most a 16 méteres hatalmas torony ott áll büszkén a 834 méter magas hegytetőn. Hirdetője az áldozatkészségnek; eső és vihar ellen menedéket ad s közelebb viszi a turistát az ég felé... Lehetővé teszi, hogy egy páratlanul szép körkép szemlélete gyönyörködtesse a lelket...

Indítványozzuk, hogy Pál István apátkanonok róm. kath. státus-referensnek, továbbá Nagy László uradalmi erdőtanácsosnak jóindulatú támogatásukért fejezze ki a T. Közgyűlés hálás köszönetét.

Az Árpád-csúcsi messzelátó-tornyot nap-nap mellett igen sokan látogatják. — Ennélfogva siettünk a Bükk-erdőgerincén egy uradalmi épületnek kibérlésével és átalakításával turista-vendéglőt és menedékházat létesíteni. A vendéglőt június 10-én megnyitottuk. Egy szoba a turistáknak 4 ágygyal télen-nyáron rendelkezésére áll és egy erdőkoszorúta hegy-élen igen fontos állomása úgy az Árpád-csúcsra valamint a Torda-hasadékhöz utazóknak. Reméljük tehát, az említett vendéglő — ha nem is nagy, de mindenesetre valamelyes jövedelmet is fog az egyesületnek hajtani.

A múlt év folyamán turista-ösvényt készítettünk a túri-hasadékbán, továbbá jelző-táblákat állítottunk és az utat színjeleztettük. A munkálatokat itt is, mint sok más helyen Czárán Gyula tiszteleti tag vezette nagy buzgalommal és szakértelemmel.

Kérjük a T. Közgyűlést szavazzon neki is köszönetet, mert egyébbel úgysem tudjuk hálaikat leróni!

*

„Erdély“ folyóiratunkat kiváló gondnal és szakértelemmel a múlt évben is a főpénztárosi teendők mellett Merz a Gyula szerkesztette. A német turista-egyesületek 100,000 tagot meghaladó szövetségének Berlinben megjelenő „Der Tourist“ folyóirata, a Lyonban megjelenő „Revue Alpine“, továbbá a „Revue des principaux périodiques“ a legrokonszenvesebben emlékeztek meg folyóiratunkról és felhívták a figyelmet Erdély tájszépségeire s egyesületünkre.

Indítványozzuk, hogy szerkesztőnknek fárasztó és önzetlen munkáiért szavazzon a T. Közgyűlés jegyzőkönyvi köszönetet.

Végül hálás köszönetünket fejezzük ki mindazoknak, a kik a legparányibb munkával bár, de segítettek a választmányt, hogy az egyesületet kitűzött célja felé előbbre vigye.

TURISTA-ÖTLETEK

Dr. Herrmann Antaltól.

A legjobb turista-ötlet, ha a turistának szemébe ötlük a menedékház.

A föld egy nagy turista-szálló.

Erdély a szabadság menedékháza volt.

Kvarcban terem az arany, sziklák közt a szabadság.

Az erdélyi fürdők pénztárában rendszeren apály van, ismertetéseiben dagály.

A leghosszabb vízvezeték a borvizes székely szekere.

Az E. K. E Réven révbe jutott.

Egy szellemes francia író az azt mondotta Rév vidékére : C'est une rêve très charmante ! (Ez egy bűvös álom !)

Az E. K. E.-t szidni a legolcsóbb turista-mulatság.

Némely turistának csak a szája jár.

A turista a legbiztosabban spekuláló vigéc : egészségben utazik.

A turistaság télen egészségesebb mint nyáron ; nyáron az árnyékot keressük ; ez nem hasznos ; télen a napot : ez életőbb.

Minden nyelvet megért a viszhang és a szeretet.

A sas és az igazi turista nem jár tömegesen

Két pont között csak egy egyenes vonal van, de számtalan görbe út
A gondolatot nem lehet megvámolni, a gyalogjárást nem lehet megadóztatni.

A kerékpár az országút rehabilitációja.

Az automobil az öngyilkosok sportja.

A M. Á. V. első osztályában többnyire ingyen jeggyel utaznak, a másodikban féllal s a harmadikban egésszel.

Utazók és választók : A vasuton utazó olyan, mint a kormánypárti választó : oda kell mennie, a hova viszik. Az automobilista olyan, mint a disszidens : előkelő és ritka s nincs határozott célja. A bucsújáró hasonlít a néppárti választóhoz. A toloncok emlékeztetnek a nacionalistákra, kik vakon követik az agitátort. A pártonkívüli a maga kocsiján jár. A kerékpáros hajt is, jár is, mint az új-párti.

A kormányozható léghajóé és a socialistáké a jövő A gyalogturista az igazi függetlenségi.

Mi a különbség a révi barlang és egy volt országgyűlési képviselő között?

A révi barlang követ csepeg, a volt képviselő pedig egy cseppet sem követ.

Erdélyben sok a Kolumbusztojás, de kevés a Kolumbusz

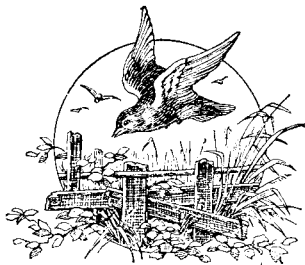
Erdélyt az erdélyieknek kellene felfedezniük, de egyelőre az erdélyiek számára kell felfedeznünk.

Sokan szeretnének hat ökröt hajtani, de az E. K. E. tartását a rózsájukra hagyják.

Ha Előpatak Csehországban volna, talán több magyar látogatná.

Szabolcska és *Endrédi* versben és prózában dicsőítik Szovátát. Hát a magyar költőknek nincs gyomruk?

A legtöbb ember olyan, mint egy kicsi feltételes megállóhely. Az élet expressz- és gyorsvonatai csak úgy száguldanak el mellettök.

BARLANG-FELAVATÓ BESZÉD.

— (A »Zichy Ödön« cseppkőbarlang felavatása alkalmából.) —

CSEPPKŐ-ALAKZATOK.

féltékenyen őrizi titkait s e barlangnak is csak egy részét engedte még meg feltárni a látogatók előtt, azt is mennyi küzdelem, mennyi fáradság után! Oh, de már az eddig feltárt rész is egy csodás, káprázatos világot mutat nekünk szépséges alakulataival, a külső természeti világban előforduló alakok hű utánzataival.

Mélyen tisztelt hallgatóság! A szobrász az ő gondolatát szoborban örökíti meg, a festő vásznán juttatja kifejezésre: így emberi nyelven szólva az örökkön teremtő Alkotó a maga legfenségebb gondolatait a természet szépségeiben és kincseiben adja tudunkra. A szobrász szobra, a festő festménye gyönyörködtet bennünket, sőt bámulatba ejthet, de mi mindezen gyönyörhöz képest a természet szépsége által nyújtott öröm és elragadtatás!? — A szobrász, a festő csak utánoz, de a természet mindent a maga eredetiségében, valóságában mutat fel. Óh, én azért nem tudom megérteni azon emberek gondolkozásmódját, a kik a helyett hogy a természet által nyújtott

örömök forrásából merítenének a mesterkéltséget, lelket és testet megőző élvezetek után futkosnak. Óh, nem tudom én megérteni, hogy miért nem karoljuk mi fel lelkünk minden erejével, szívünk minden érzelmével a természet szépségeit kutató turistaságot s miért megyünk idegenbe, holott e hazánk megszentelt földjén annyi szépség, annyi természeti alkotás tárul elénk! — Rónák és hegyek, magas bergek és völgyek híválnak itt minket látogatásukra s mi hidegen elfordulunk tőlük; gyakran figyelmünkre se méltatják őket.

Miénk e hazánk, e drága magyar hazánk! Vér árán, sok küzdelemmel szereztük azt meg, de az idők folyamán botorul elfeledkeztünk arról, hogy nem elég e hazát megszerezni s megtartani, hanem azt meg is kell ismerni. Rossz gazda az, a kinek legyen bár ezer és ezer holdra terjedő birtoka, de életében sohasem vesz alkalmat magának egyszerszem, hogy azt megtekintse. Vétket követünk el, ha hazánk földjét megismerni nem igyekeztünk s nem törekszünk arra, hogy ezen megismerésből származó hasznát a föld népe, a közjó javára fordítsuk. Azonban, mint minden társadalmi mozgalom, úgy a turistaság is áldozatot követel; de valljuk be, hogy mi e tekintetben, bár saját hazánk földjéről van szó — úgyszólván semmit sem áldoztunk. Van, mélyen tisztelt hallgatóság, a mi hazánkban egy bálvány, egy moloch, melynek oltárára rakjuk le minden vagyonunkat, minden törekvésünket, lelkünk minden kincsét: ez a politika. Ez a szörny megbénítja látóidegeinket, zsibbasztólag hat akaraterőnkre s mint valami polip, tart lekötözve karjaival. — A mi mai örömmüncpünkbe azonban ne szóljon bele keserű hang, abban a tiszta, üdítő légkörben, a mely itt, az erdők által koszorúzott bergek ölében bennünket körülvesz, ne hangozzék a vád szava. A mindennapi élet lármája, a különféle önző érdekekért küzdők vásári zivaja ne hatoljon ide, a természet eme magas sztosz templomába, a hová bennünket a Mindeneket alkotó művelei iránti bálvány és lelkesedés hozott.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Hiányos volna beszédem, mélyen tisztelt hallgatóság, ha a révi turistaságnak egyébiránt mindössze csak pár évre terjedő történetét röviden nem vázolnám. A révi sziklaszoros a maga groteszk szépségeivel hazánkban úgyszólván páratlanul áll. Elmondhatjuk, hogy miképpen Schiller egyik balladájában Ibikus szent félelelemmel lépett Pozeidon szent berkeibe: úgy bizonyára minden természetbarát bizonyos ihlettséggel lép e sziklaszorosba, a hol szemét a sziklaalakulatok, fülét pedig a Kőrös andalító zenéje kötik le. — Már 32 évig robogott végig e helyen a vonat. Az útasok megbámulták az itteni természeti szépségeket, elragadtatással szemlélték a Kőrösbe alázuhanó vizesést, de mindez csak elmosódó kép, ködkép volt . . . Senki sem gondolt arra, hogy e táj szépségeit közelebbről szemügyre vegye s közvetlenül szemlélje a sziklaszoros egyes elragadó pontjait. Élt azonban — s hála Istennek még ma is él — Réven egy ember, a kinek nagy részben a barlang fölfedezését s föltárását köszönhetjük: Handl Károly, a ki az ő lényének egyszerűségében, a természet szeretete által indítva, kikutatta e sziklaszoros minden zege-zugát s mint egy sóhaj, szállt fel kebeléből az a kívánság, hogy bárcsak eljönne már az az idő, hogy Rév és vidéke szépségeit a nagyközönség nagyobb mértékben méltányolná. Ő mentette meg már korábban az itteni vizesést, amennyiben az államvasutak figyelmét arra felhívta s rendbe hozatta. 1903. január havában én irtam az Erdélyi Kárpát-Egyesület megboldogult főtákarának, Radnóti Dezsőnek, hogy az egyesület terjessze ki figyelmét, illetve működését Rév vidékére is. Radnóti a levelemre küldött válaszában jelezte, hogy már programjába vette az E. K. E. egy turista-út létesítését a sziklaszorosban. Valóban 1903. április végén néhány nap alatt a nagynevű turista, Czárán Gyula elkészítette a sziklaszoros bejáratától az oly szép pontokkal ékeskedő turista-utat Vár-Sonkolyosig. Eközben öméltósága gróf Zichy Ödön a „Tündérvár“ mellett lévő barlang szádájához kényelmes lépcsőt s az ott lévő nagy üregben lócákat és egy

aszalt készítettet; míg Fodor László uradalmi számtartó és Hollósy Gyula révi körjegyző magok költségén csináltatták ugyanott a „Tündérvár“ feliratot. Ugyan-ezen év május 1-én volt a turista-út felavatása egészen csendben, zajtalanul. Czárán Gyula az út létesítője, dr. Szádeczky Gyula, 25 egyetemi hallgató s mi réviek vettünk azon részt. Itt e helyen, a hol most vagyunk, gyönyörködtünk a természet szépségében s dicsőítettük azt lelkes szavakban, nem is sejtve, hogy ott, a hol e patak előtör, csupán 75 cm. vastag sziklafal választ el bennünket egy nagyszabású cseppkőbarlangtól . . .

1903. nyarán úgy Kolozsvárról, mint Nagy-Váradról többen látogatták meg a turista-utat, valamint a Tündérvárat. Ezen év november havában ismét eljött Czárán Gyula s Handl felhívására robbantásokat eszközölt a patak előtörésénél s ime egy sziklafal leomlása után előtűnt a nagyszabású barlang. A barlangban kezdetben csak a „Kálváriá“-ig s a „Lótusz“-ig vezető út volt járható. A barlang felfedezését s ismert részeinek leírását a Nagyváradon megjelenő „Szabadság“ 1903. évi november 22-iki számában ismerttettem. Innen vették át a többi hazai lapok is, természetesen nagyobbrészt túlzásokkal, a ténynek meg nem felelő leírásokkal toldva meg. A barlang „Stix“ részét ugyanazon év dec. 23-án jártuk be hárman, még pedig egy meglehetősen primitív járművel. A barlangnak a „Kórus“-tól kezdődő s eddig felfedezett részét Handl Karoly teljesen maga kutatta át Mártón vezetővel. A szeszélyes pataknak rendes mederbe való terelése, a barlang rendbehozatala szintén az ő érdeme.

A patak, a mely itt előtűnik, fönt a hegyekben, Tizfaluban ered s egy barlangba ömölve 8—10 klm-t tesz a föld alatt. Ehez a barlanghoz 1904. június 28-án kirándultam egy kis társasággal s nagy küzdelem után behatoltunk abba, de egy helyen hiányos felszerelések miatt vissza kellett térnünk. Másodszor július 19-én Handl, Csák Andor gimn.-tanuló s én rándultunk a tizfalusi barlanghoz teljesen felszerelve két vezetővel s a barlangot — amennyire csak tudtuk — fölkutattuk. Meglepett bennünket e barlang remek volta s magassága, a mely tekintetben a világnak eddig ismert minden barlangját felülmulja. A kényelmetlen bejáratot Czárán Gyula valamennyire rendbehozatta; de így is a bejutás igen nehéz. A főtörekvésünk az alsó és a felső barlang összehozatala volna s akkor elmondhatnánk, hogy a világ legnagyobb barlangja áll előtűnik. Óh, de ehhez nagy áldozat, vállalkozó szellem, akarat erős küzdelem szükséges!

Ily körülmények között a talaj teljesen elő volt készítve arra nézve, hogy végre valahára az E. K. E. révi osztálya megalakuljon. Az meg is történt a jelen év március 5-én. A végleges megalakulás június 12-én folyt le. A révi turistaság történetének rövid vázolója végén lehetetlen meg nem emlékezni ifj. gróf Zichy Ödön öméltségéről, mint a barlang tulajdonosáról, a kinek annyit meg annyit köszönhetünk! Az ő áldozatkészségét hirdeti e turista-vendéglő s az a rend, a melyet itt látunk. Mily örömmel s hányszor tanácskozott velünk a turistaság ügyeiről, hogy megmutassa nemes példájával: ilyennek kellene lenni minden magyar mágnásnak, érdeklődve a közjó iránt. Megmutatta nemes példájával, hogy nem szóbeszédre, hanem tettekre, nemes áldozatkészségre van nekünk szükségünk. Isten éltesse őt sokáig!!

* * *

Mélyen tisztelt hallgatóság! A bibliában olvassuk, hogy Dávid Saul üldözései elől az engadi pusztába, a sziklák közé egy barlangba menekült. Ma is vannak Saulok: a társadalom bűnei, ezer bajai azok, a melyek kifárasztanak, folyton üldöznek bennünket. Mint egykor Dávid, úgy mi is meneküljünk előlük ide e barlangba, a természetnek nyugtot adó kebelébe, a hol idegeinket, lelkünket újra felüditjük. A mai

kulturának tulhajtott finomsága, a gőz- és villanyerővel száguldó kor, a mindennapi élet zakatoló volta a testét, lelkét hamar beteggé teszi az embernek s így ha volt valaha az ember a természetre útalva, úgy a mai időben — van! Jöjjön azért mindenki, a ki teheti, ide, hogy meglátogassa a természet eme remek zugát. Jöjjön e barlangba a vallásos, az istenfélő ember, a remek alkotások a Teremtő erejét hirdetik neki! Abban a patakban, a mely beláthatatlan időkig ezen üregezen át folyva millió cseppekben zuhog alá a Kőrösbe: felismeri a Végtelent, a soha el nem múlt! Jöjjön ide a tudós: kutassa át a tudomány eszközeivel e barlang rejtélyeit, rovarait, kőzeteinek minéműségét. Jöjjön ide a turista s gyönyörködjék a cseppkövek formáinak szépségében. Jöjjön ide mindenki, a ki a legjobb baráttal, a természettel fenn akarja tartani a barátságot! . . .

Mélyen t. hálgatoság! Avassuk fel e barlangot a nagy Isten tiszteletére, a természet dicsőségére! Legyen e hely a békének, a nyugalomnak a helye; legyen egy oázis, a hol a lélek az élet sivatagjain való vándorlás után újra felüdül. Legyen barátságos sziget, a hol biztonságban érezzük magunkat a mindennapi élet hullámaiktól. Legyen szentély, a hol újra és újra elmerengünk a természet titkain s esodátlat ébred fel bennünk azon tapasztalatra, hogy míg a törpe ember, a ki itt sziklákat furt át, e barlang mélyébe behatolt, rövid idő alatt minden örömeivel, minden szenvedésével eltűnik innen: addig alkotásai s e barlang, e magas sziklák, melyeket hatalmába kerített, — túlélék őt; az ő lételök a jövő ködébe múlik. Abban a tudatban tisztelje az ember teljes odaadással a természetet, hogy: míg ő véges, — a természet végtelen

Veress István.

KALOTASZEGI FEJFÁK.

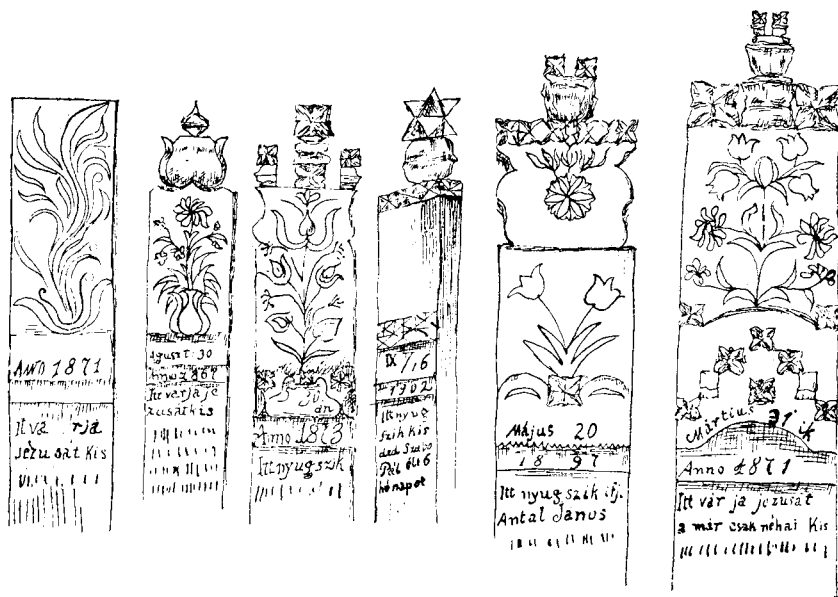
A magyar-bikali temető sokban különbözik más temetőtől. A ridegség semmi formája nem nyilatkozik meg ott olyan hidegen, mint másutt szokott, hanem sajátságosan kedves, barátságos, csendes, boldog és békességről beszélő. — Nyáron pedig virágdisz borítja. A templom mellett elvezető útról a közeledőt a léces kapun keresztül mintegy hívogatva várják a sírkövek, még mintha integetnének is.

Legelől egymás mellett két pap egyszerű, de beszédes sírköve; mögöttük félkörben, Gyarmathy, Báthory, Hankovich és rokonainak, az egyház patronusainak síremlékei emelkednek magasra.

A többi sírok arra mutatnak, hogy nem temetkeznek az emberek sorrendben, hanem mindenki csak a családja körébe vágyik.

Mindenfelé ugynevezett „*fűtől való feigombfát*“ látunk, hol egyedül,

hol többed magukkal. Jobb felül a kerítés mellett egy sír fejénél három korhadt fejfa símul egymáshoz. azt a benyomást teszik a szemlélőre, mintha a középső igyekeznék a szélsőket minél jobban magához szorítani. Ő maga egyszerű, majdnem minden dísz nélkül. Egy kis bevágás van a közepén,

FARAGÁSOS FEJFÁK.

hogyan megóvja a feliratot az idő viszontagságaival szemben. A felső részén tulipán levelek vannak vésvé, de virág nincs. A két szélső már más, a felső részükön metszés látható s még a színezés sem hiányzik; az egyikén rózsza, a másikon tulipán pompázik. Ott pilen a sír alatt egy anya. leánya és fia. Tőle alig haladunk pár lépést, a sok egyforma fejfa közül kiténik egy hatalmas méretű sok-sok díszítéssel, de ezért a sok díszítés miatt sokat veszít a kalotaszegi típusból; csak a felső gomb és csillag füzerei maradtak meg eredetiségökben, alább a hatalmas törzs kirí, nem tudta magába egyesíteni az igazi művészi ízlést szokatlan méreteivel. Ez egy tekintélyes fiatal gazdái, kinek sírfájára szívesen áldoztak sokat. De követésre méltó példának nem is fogadták el semmi ízében, hozzá hasonlót másfél évtized óta nem csináltak. Körülötte előre, hátra, oldalra hajló fejfák állanak lemondással, megnyugvással. A legemelkedettebb helyen a szélén egy sötétre festett sírkereszt ragadja meg figyelmünket Ez eleinte szokatlannak látszik, de csakhamar meggyőző arról, hogy a harmóniát legkevésbé sem zavarja meg. Ön-kénytelenül tartunk feléje, mind jobban igyekezzve.

Egész csoport gyermeksírral szemben a másik szélén egy tizenkilenc éves leány alussza hosszú álmát. Leányhoz illő díszes faragással, festéssel díszített fejfa jelöli. Középső és felső része teljes faragással, a szokásos piros és kék festéshez a zöld is hozzájárul. Reá hátul rézsut föl van szegezve egy *gyászló*, a saját és barátnői kendőiből, szalagokkal összeállított zászló. Ez olyan élénk volt, mint ő, de már hagyja színét, fakó, nem-sokára lehull a sírdombra, hozzá símul a porhoz, még jobban, mint nemrég egy kedves leányhoz. Közel hozzá egy frissen hantolt sír. Gyermek pihen ott,

mutatja a bokréta, melynek gerincét egy lanthoz hasonló három águ fa alkotja s reá van tűzve a fejfára. E *háromágu fát*, vagy *bokréta*t szalaggal oda erősített fehér tollak díszítik s ott mozognak ide-oda, hol lehajolnak, hol fölemelkednek, összefogózkodnak, ölelkeznek, táncolnak, mint egy gyermek-csapat.

A nagy diófacsoport szomszédságában pihen *Vásárhelyi* Mihály uram, az egyház hajdani papja. Sírhalma nincs, az idő elsímitotta, csak a sírköve mutatja, hogy hol pihen. A sírkő felső harmadrésze fekete, a többi része fehéres, de az egészet moha nőtte be. Ezelőtt negyed századdal csak a mostani fekete rész látszott ki a földből, de azt az elhunytnak most működő utóda kiemeltette. E kő érdes, meglyukacsosodott, a széleiből le is töredezett. Nem sokkal áll hátrább a mostani sírköveknél, pedig talán jóval megelőzhette azok korát. Betüi szépek, tiszták, helyesírása is nagy gondról tanuskodik. A véséskor kifeledett betüket, amint megállapítható, ugyanazon véső azonnal pótolta.

A feliratot nyelvének eredetiségénél fogva ide iktatom, úgy, a hogy a sírkövön van, csak az összeragasztott betüket nem írom úgy, a hogy a kövön látható. Megjegyzem, hogy nagy betűkkel van vésve.

ANNO 1743 D

Istennek szent népét
 Legeltető szolga
 Vásárhelyi Mihály
 Tétetett e sirba
 Hatvan esztendőknék
 Utána marhába
 Lelkét ajánlotta
 Sz: Mihály havába
 Itt várja Christusát
 Az eljövételre
 Édes megváltóját
 Az el bevételre
 Fényes menyországban
 Hogy megdicsőitse
 S pályafutásának
 Pálmáját elvegye.

A fejfák között járálva, látjuk, hogy némelyik szép sárga tölgyfa, a másik kezd barnulni, akad fekete is, sőt az olyan sem ritka, melyet az idő nagyon megviselt, rovátkás lett. A farostok egymással nem tudták a versenyt kiállani. De abban régiek és újak mind megegyeznek, hogy ízléssel s nem minden művészet nélkül vannak készítve. Tulipánok, rózsák vannak reá faragva, festve, gombokkal, csillagokkal, csillagfűzerekkel, vagy mondjuk buzogányokkal, mert bizony ezt is lehet mondani bátran s hiszem, hogy a csillag inkább buzogány, mint csillag. Olyan szépen, harmonikusan vannak összeegyeztetve, hogy csupa gyönyörűség nézni. Mind egyformák s mégis mindenik különböző. A művészi ízlés változtat rajta, reányomja az egyéni ízlés bélyegét, de fékevesztett, szertelen nem lesz, a kalotaszegi típust el

nem hagyja, hanem annak hatása alatt teremt újat, sokszor szebbet. Min deniket külön-külön leírni nem lehet egy könnyen, fáradságos, hosszú munka, hogy az összeállítás különbözőségét, a színezés változatosságát — habár három színnel dolgoznak — be lehessen mutatni.

Hat egymástól különbözőt rajzban bemutatok, melyekről lehet fogal mat alkotni a fejfák díszítéséről. Csupa költészet ez az egész temető.

Nem a halál gondolatával foglalkozik ott a látogató, hanem a nyugal mas, békés, csendes pihenésével.

Bene Lajos.

KÜLÖNFÉLÉK.

As E. K. E. védőjének távirata.

A közgyűlés alkalmából üd- vözlő távirat ment József kir. her- ceghez, mint az E. K. E. védőjé- hez, melyre a következő meleg- hangu válasz érkezett:

Fogadják őszinte hálámat és üdvözlötük szívből fakadó vi- szonzását.

JÓZSEF FŐHERCEG.

As Erdélyi Kárpát Egyesület 15-ik közgyűlése.

Valóságos országos ünneppé nőtte ki magát az E. K. E. nagyszabásu közgyűlése, melynek keretében f. hó 27-én a Kolozs- és Bihar-vármegyei hegység ölelkező pontján, vagy mint az elnöki megnyitó jelezte „Erdély szikla kapujánál”: a révi Zichy-csepp- kőbarlangnál e ritka természeti tüne ményt ünnepélyesen átadták a köz- forgalomnak s az ott emelt turista- vendéglőt mintegy 300 intelligens turista s a környékből összesereglett s ünnepi ruhát öltött pórnép jelenlé- tében hivatalosan fölavatták. A zászlók és zöld füzérek, melyek az E. K. E. monogramját tüntették fel, ott lobog- tak az új szálló homlokzatán s e

barlang előtt hevenyészett nagy sátor alig tudta befogadni a vendégeket, hol 150 teríték várta a Kolozsvárról érkezőket. Hollósy Gyula körjegyző a révi fogadóbizottság élén lelkes „Isten hozott“-al üdvözölte az E. K. E. elnökségét, mire *Feilitzsch* Arthur báró elnök pár szóval megköszönve a szíves fogadtatást hosszú sorban, 3 szakaszra oszolva indult el a menet, a mintegy órányira fekvő barlanghoz. Az E. K. E. gyönyörű kilátást nyújtó Kőrösmenti turista-útján haladt végig a társaság, melyet a szálló előtt cigányzene s az E. K. E. néhány tagja fogadott. Budapestről, Bécsből, sőt Szófiából (Bulgária) is voltak ven- dégek. Pompás ebédhez ült a barlang csodáit végigélvező turistasereg. Báró *Feilitzsch* elnök foglalta el az asztal- főt, körülötte ült még az E. K. E. vezetősége részéről *Kovács* Géza fő- titkár, *Merza* Gyula főpénztáros, *Ta- nács* József ellenőr és ifjabb gróf *Zichy* Ödön, a barlang tulajdonosa; továbbá *Mannsberg* Sándor báró, *Korniss* Károly gróf, *Márky* Sándor dr. és *Herrmann* Antal dr. egyetemi tanárok, *Lészay* Ferencz nagybirto- kos, *Hollaky* Zoltán, *Bérczy* főszolga- biró, *Bitzy* urad. főerdész, *Veress* István ref. lelkész, *Handl* Károly pályafelügyelő (a barlang tulajdon- képeni fölfedezője) stb. és nagyszámu hölgyközönség alkották a szabadban a turista-parlamentet. D. u. 3 órakor érkezett meg a Nagyváradfelől érke- zők hatalmas száztagu társasága,

köztük *Farkasházy* dr. élesdi orsz. képviselővel. Nagy éljenzés fogadta a bevonulókat s nyomban kezdetét vette a közgyűlés. A tartalmas és gonddal kidolgozott elnöki megnyitó hatásos mozaik képekben ismertette az E. K. E. céljait és zúgó éljenzés követte a remek beszédet az unió által egybeforr két haza határvonalán.

(Az elnöki megnyitót folyóiratunk vezető cikkelye egész terjedelemben hozza.)

A hévvel előadott lelkes elnöki megnyitó után a választmány évi jelentését olvasta fel *M. Kovács* Géza főtitkár a gyűlés nagy figyelme mellett, melyet szintén más helyen közlünk. *Merza* Gyula főpénztáros a költségvetést mutatta be 1906. évről, mely szerint a bevétel 18100 korona, az átvitel pedig 400 koronát tesz ki. Az évi költségvetés megállapítása, továbbá a zárószámadások jóváhagyása után megadták a fölmentvényt a főpénztárosnak, mire a *tisztújítás* következett. Az elnök és a muz. igazgató nem esett választás alá. *M. Kovács* Géza főtitkárt a közgyűlés állásában véglegesítette. Továbbá a tisztikarba és választmányba ujonnan beválasztottak *Mannsberg* Sándor báró alelnöknek, *K. Fodor* János titkárnak, *Holló* Károly, *Förstner* Tivadar, *Müller* Béla jegyzőknek, *Fármay* Béla, gróf *Korniss* Károly, *Récsey* Ede, *Csernátony* Gyula dr. választmányi tagoknak, továbbá ifj. gróf *Zichy* Ödönt az egyesület tiszteleti tagjának választották. Zúgó éljenzés követte *Feilitzsch* báró szavait, midőn a közgyűlés egyhangú határozatát kinyilvánította.

Török Imre dr. indítványára a közgyűlés előkészítéséért a főtitkárnak és az egyesület vezetőségének jegyző könyvi köszönetet mondott a közgyűlés. Az elnöki bezáró után a barlang elé vonultak, ahol a Himnusz elénekelésével kezdetét vette a barlangfelavató ünnepély.

Gróf *Zichy* Ödön ezután rövid beszéd kíséretében a Zichy család fehérkék színeivel feldíszített kulcsát a barlangnak átadta az E.K.E.-nek, melynek nevében br *Feilitzsch* Arthur elnök vette azt át lélekemelő beszéd kíséretében.

Ezután *Veress* István ev. ref. lelkész. a révi oszt. ügyvezető alelnöke gyönyörű beszéddel avatta föl a cseppkőbarlangot (lásd a 115 lapon).

A Szózat zárta be az ünnepet, mely után a jelenlevők egyrésze a délutáni vonatokkal elutazott, míg a nagyrész táncrea perdült és a legvidámabb hangulatban folyt a tánc, míg felgyúltak a lámpionok s vacsorához ült a társaság.

A tulajdonos gróf által rendezett pazarszépségű tűzijáték fejezte be a hivatalos ünnepséget

A közgyűlést többek közt üdvözlötték :

A Magyarországi Kárpátgyesület Iglóról, a Mecsek egyesület Pécsről, a Keleti Kárpátok osztálya Debrecenből, az orvosok és természetvizsgálók vándorgyűlése Szegedről, az alsófehérmegyei tört. és rég. egyesület Gyulafehérvárról az E. K. E. brassó-megyei osztálya, *Zakariás* János dr. alelnök stb., számos testvéregyesület pedig képviseltette magát.

Turista-áldomás.

Herrmann Antal dr. a révi közgyűlés alkalmával nagyhatású beszédet mondott az új turista-szálló felavatásakor rendezett turista ebéd alatt. — Itt közöljük a szép turista áldomást egész terjedelmében amint következik :

A hajdani Erdély eljött ide, hogy az anyaországgal megkösse a turista-uniót. Azt akarjuk, hogy a Királyhágó ne válaszfal legyen többé köztünk, hanem összekötő kapocs, közös, hatalmas oltár, melyen együtt áldozunk a hazai szent természet fenségének.

Ma a Királyhágó az egyik oldalán hágó, a másik oldalán lejtő, a mely Tündér Ilona regés varázkertjébe, Erdélybe lejt.

Erdély a gazdag természetnek dús tárháza. Minden, ami szép és bájos, ami fenséges és elragadó, fel van itt halmozva, mint egy zsúfolt kincses boltban.

E bolt vásárja az EKE. E boltnak kirakatot rendeztünk be itt, ahol kicsiben tetszetős összeállításban koncentrálni van országgrészünk minden táji szépsége, érdekessége

Ez a kirakatunk: Rév és vidéke. Oda állítottuk a világforgalom útjába, hogy mindenkinek szemébe ötlőjék, hogy lássa minden erre járó, mennyi gyönyörűséget lehet benne a boltban kapni, még pedig úgyszólván ingyen. E kirakat őre az EKE révi osztálya.

Rév mellett vezet el az a mély út, amelyen át jönnie kell, mint Tell mondja Gessleről (Durch diese hohle Gasse muss er kommen). Jönnie kell az idegennek, a turistának, nem azért, hogy elveszen, mint Gessler, hanem hogy — tündérbertben gyönyörködjék, ha beteg, pihenjen, ha fáradt, éljedjen, ha életunt, üdüljön és pezsdüljön, ha elernyedt. Az a turista, aki ide jön, feltétlenül a Révbe jut. Une réve très charmante (egy nagyon bűvös álmoknak) nevezte egyszer egy útitársam, egy szellemes francia író, Rév vidékét

Ide rándultunk ki, mi, az EKE tagjai. De ha mi sétálunk, az nemcsak mozgást jelent. Mi hódolunk és hódítunk Hódolunk a magyarok Istenének, aki olyan páratlanul gyönyörű paradicsomnak teremtette ezt a drága hazát, és e nemzetet vezette bele, mint ősi örökségbe Hódolunk a természet kultuszának. És hódítunk a kulturának, a nemzeti szellemnek, a haza és emberszeretetnek, a testvériségnek. A turistaság két irányban boldogító. Boldoggá teszi a turistát. Mert erőt, egészséget, edzést, mozgékonyt, tartós ifjúságot ad, s hozzá vidámságot, meglepedést, fogékony

lelket, nemes kedélyt. Az pedig mind feltétele a boldogságnak. Az igazi turista nem lehet rossz ember, a turistatársak nem lehetnek ellenségek. A turistaság a kiengesztelés, a béke, a szeretet. De az EKE egyúttal előmozdítja területi lakóinak boldogulását is

És az EKE úttörői valóságos hon-szerzők. Csak az igazán a miénk, a mit ismerünk. Midőn e hazát megismerjük és ismertetjük, szellemileg elfoglaljuk azt. És ismeret nélkül nincs tudatos szeretet. Ignoti nulla cupido! Honismeret nélkül a hazaszeretet talán kevésbé biztos, mint az állatnak lakóhely-ösztöne.

Milyen könnyű megszeretni e hazát annak, aki tudja, mi szép, mi gyönyörű. Beh könnyű volna megszeretnünk egymást, ha éreznők, hogy mind e gyönyörűség a mi közös osztatlan birtokunk, hogy mindnyájunknak jut belőle bőven.

Az EKE az ország függetlenségének, az önálló vámterület egy jelentős formájának is munkálója. Arra tanít minket, hogy legyünk függetlenek a külföldtől a természet szépségeinek élvezésében, gyógyító erejének felhasználásában is. Maradjunk itthon turistáskodni, üdülni, fürdőzni. Milliókat megtakarítunk ezzel. Sőt ezenfelül milliókat szerezhetünk, ha a sok áldás élvezésére ide hozzuk az idegent. Svájccal vetekedhetnénk attrakcióink, sőt népeletünk érdekessége, életvizeink varázsereje túlszárnyalja a világturistaság ezen Eidoradóját. Mi is exportálhatnánk ózont, a modern ember fontos életszükségletét.

A magyar égboltozat egy andalítóan kedves része borúl a magyar

föld egy gyönyörű darabjára. De a kék ég és a zöld föld alatt is van itt még egy uradalom. Itt a sziklák megnyitják szájukat, hogy hirdessék az ország dicsőségét. Barlangok tátonganak felénk. Több ezer évvel ezelőtt ezekben tanyázott a vidék lakóinak egy része. Orosz Endre barátom éles szeme megtalálta a gölöncsérségük nyomait. Aztán rettegett a nép a barlangoktól, azt hitte, hogy rémekkel, gonosz szellemekkel népesek, hogy az alvilág bejárói. Mi pedig most ide zarándokoltunk a legszebb barlangba, ahol az ember szentségtelenítő kezeitől még tiszták és épek, a legnagyobb képző művész, a természet remekei, ahol gyönyörű női alakok lebegnek előttünk csupa világos ruhában, mintha ide költöztek volna a szemben lévő tündérvár hajdani lakói.

A barlangok sejtelemszerű titokzatossága bűvös erővel vonzza a modern embert. Legérdekesebb látványosságuk a sötétség. A természet rejtélyei várják itt a megfejtő tudományt. És a turista itt is utásza lehet a tudománynak.

E vidék ura a föld felett és a föld alatt, Erdély e kapuját környező uradalmak tulajdonosa, gróf *Zichy Ödön*, a magyar főúr mintaképe.

Nemes és tanulságos példát mutat a magyar föld birtokosainak. Nem engedi, hogy parlagon heverjenek azok a kincsek, melyekkel oly pazarul megáldotta a természet e földet. Finom érzékkel és nagy áldozatkészséggel gyümölcsözteti a kincseket, nem magának, hanem a vidék javára, a haza dicsőségére. Kezet fogott ebben a fenkölt szellemi munkában egy méltó társsal, az Erdélyi Kárpát-Egyesülettel. Vajha közönségünk méltányolni tudná e vállvetett hazafias tevékenységet. Gróf *Zichy Jenő* mélyen tisztelt barátom Ázsiában járt, hogy magyarokat keressen. Vajha gróf *Zichy Jenő*, valahányszor itt jár ennél az ő nevét is viselő barlangnál, mindig találna itt magyarokat, minél több, vidám, boldog magyart. Adja az Isten, hogy még sokáig gyönyörködhessek szép, hazafias műve sikerében. Éljen nemes lelkű házigazdánk, gróf *Zichy Ödön*.

As E. K. E. f. évi kirándulásai Kolozsvárról.

VII. Dregánvölgy, Vigyázó, Székelyó-vizesés.

Junius hó 17-én és 18-án 4 résztvevővel.

Vezető: *K. Fodor* János.

Új turista-utvonallal bejárása.

Egy és fél napos vasút-, gyalog- és kocsikirándulás.

Indulás d. u. 12 ó 59 perckor.

Az E. K. E. a *Dregán* völgybe, a *Vigyázó*-ra és onnan a *Székelyó-vizesés*hez szépen sikerült kirándulást rendezett, hogy egy új utvonallal keressen a turisták részére. Az esős időjárás miatt csak négyen vállalkoztak a fárasztó de élvezetes útra. Bejárták a *Dregán* völgynek eddig ismeretlen felső szakaszát és a *Vigyázóra* a Zernisora patak mentén másztak fel. Onnan leereszkedtek a *Száraz-völgybe* és a *Székelyó-vizesés*hez. Az előző napok esőzése miatt az összes patakok vízben igen gazdagok voltak és így a máskor kicsiny vízesekek gyönyörű látványt nyújtottak. A fárasztó turista útnak igen fontos eredménye van, mert megállapították, hogy egy és fél nap alatt az említett vidékre igen szép kirándulást lehet rendezni.

VIII. Al-Duna és a Duna melletti városok.

Julius hó 8—17-ig, 10—14 résztvevővel.

Vezető: *Récsei* Ede.

A paksi osztály szervezése és a Duna melletti városok felkeresése.

Kilenc napra terjedő vasút-, hajó-, kocsis- és gyalog-kirándulás.

Indulás d. u. 6 ó 5 perckor Kolozsvárról, Érke d. u. 3 ó. 2 p Paksra. Itt a kirándulók résztvettek az E. K. E. osztály alakuló közgyűlésén és d. u. 6 órakor hajón tovább utaztak Bajára. Vacsora, meghálás és reggeli után megtekintették a várost és július 10-én reggel 7 ó. 17 perckor vasúton Szabadkára utaztak. A város megtekintése után villanyossal kirándultak Palicsra a tóhoz és ott megfürödtek. A városban elköltött ebéd után Zomborra utaztak, hová d. u.

3 ó. 31 perckor érkeztek meg. Megtekintették a várost. Vacsora, meghálás és reggeli után július 11 én 6 ó. 51 perckor Ujvidékre utaztak, a honnan a város megtekintése és ebéd után d. u. 3 ó. 44 perckor Zimonyba érkeztek. Megtekintették a várost, milléniumi emléket, a hol elénekelték a himnuszt. Vacsora, meghálás és reggeli után július 12 én hajón átrándultak Belgrádba, hol aznap szerb nemzeti ünnep volt. Villanyoson kimentek a topcsideri királyi nyaralóhoz. Estére visszatértek Zimonyba, a hol éjjeli szállásra hajóra szálltak július 13-án reggel indultak tovább hajóval Orsovára. A festői látványt nyújtó Kazán-szoroson keresztül Orsovára érkeztek d. u. 3 ó. 10 perckor. Kocsival kimentek a Koronakápolnához és csónakkal Adakaléh szigetére. Vacsora, meghálás után Herkules fürdőre. utaztak Reggeli után megtekintették a fürdőt, megmázták az Erzsébet és Csólics magaslátokat. Ebéd után kocsi és vasuton Temesvárra utaztak, a hova 8 ó. 14 perckor érkeztek meg. Vacsora és meghálás után július 15-én 6 ó. 5 perckor Oravicára mentek vasuton és onnan reggeli után Magyarország legszebb vasuti utvonalan Aninára. Innen ebédelés és a vasművek megtekintése után gyalog átrándultak a stájerlaki nyaraló telepre, a hol a kirándulók tiszteletére táncmulatságot rendeztek. Vacsora, meghálás és reggeli után kocsikkal Marilla magaslati-gyógyhelyre utaztak. Gyalog kirándultak a kilátó-tornyokhoz; megtekintették a gyógyhely parkját és ebédre d. u. 1 órakor már Oravicára érkeztek. Innen d. u. 5 ó. 30 perckor tovább utaztak Temesvárra. Vacsora, meghálás és reggeli után július 17-én megtekintették a várost és ebéd után tovább utaztak Aradra, hová d. u. 3 ó. 42 perckor érkeztek meg. A város és az ereklye-muzeum megtekintése után a 7 ó. 42 perckor induló gyorsvonattal utaztak Kolozsvárra.

A kirándulók mindenütt a legelőzékenyebb fogadtatásra találtak ugyanarra, hogy a fogadtatás néhol egészen ünnepszerű volt.

A kirándulás költségei vasút, hajó,

kocsiutazás, étkezés és éjjeli szállás-sokkal együtt személyenként 120 koronára rugott.

IX. Majláth-kút.

Június hó 30-án, 12 résztvevővel.

Vezető: *Kovács Géza.*

Egész napos gyalog kirándulás. Reggel 7 órakor indult el a lelkes kiránduló csapat a monostori sörház elől. Fél 9 órakor érkeztek a *Szent János-kúthoz*. Rövid villásreggeli után mindenütt árnyas erdei úton sétálva 11 órakor már a gyönyörű fekvésű és kitűnő ivóvizű *Majláth-kútról* voltak. Pihenés után déli 12 órára az E. K. E. bükki turista vendéglőjéhez érkeztek, a hol terített asztal, pompás csirkepaprikás és rucapecsénye várta a társaságot. Ebéd után felmentek az *Árpád-csúcsra*; megtekintették a gyönyörű körképet és d. u. 4 órakor újra az E. K. E. turista vendéglőjénél voltak, hogy a hideg-ételekből álló uzsonnát elköltsék. Ot órakor indultak hazafelé; 6 órakor pihenőt tartottak a berbéki erdőóri háznál s gyönyörködtek a leáldozó nap sugaraitól bearanyozott gyalui havasokban és a *Vigyázó* csúcsában. Innen elindulva este 8 órakor érkeztek Kolozsvárra.

IX Kányafői kirándulás.

Augusztus hó 20-án 17 résztvevővel.

Vezető: *Kovács Géza.*

Indulás d. u. 3 órakor.

A Fellegvár, löporraktár, Hója-erdőn keresztül érkeztek a Kányafőre. A turista vendéglőben elköltött kedélyes uzsonna után este 8 órakor érkeztek vissza Kolozsvárra.

X. Révi csepkőbarlang.

Augusztus hó 27-én.

(Lásd a közgyűlés leírását)

— *K. G.*

As iskolai kirándulások szabályosása.

A vándorlási kedv fokozásának és egyáltalában a barangolás terjeszté-

sének egyik főtenyezője az iskolai kirándulások és ifjúsági utazások rendezése.

Ezek a nyári szünet alatt rendezett több napos kirándulások kettős célt szolgálnak, u m összeköttetést létesítenek a többi turista egyesületekkel és új turista-nemzedéket teremtenek; mert az ilyen ifju vándorcsapatok válnak idővel a turistaság büszkeségeivé s az egyesületek jövődöbéli buzgó tagjaivá

Továbbá bizonyításra sem szorül, hogy az utazó itjak az iskolai kirándulás alatt barátságot kötnek, ismereteket szereznek, az utazást megkedvelni és hazájukat megismeri és így még jobban szeretni tanulják.

Most *Lukács* György dr. kultusz miniszter rendeletet és szabályzatot adott ki a tanulmányi kirándulásokról. Kötelezi a rendelet, az elemi iskolákat kivéve, az összes iskolákat, hogy rendszeres tanulmányi kirándulásait csak hazai vidékekre rendezzék. Idegen országokba való ilyen kirándulásokat csak kivételesen a kultuszminiszter engedelmével lehet szervezni. A vidéki iskolák kiránduló célpontjául elsősorban az ország fővárosát, a vidéki centrumokat, továbbá a Vaskaput, a Balatont, a Tátrát és Erdélyt jelöli ki. Gondoskodik még a szegény tanulóknak a kirándulásban való részvételéről és a tanárság kirándulási költségének szerény mértékü megtérítéséről. A miniszternek a kirándulásról kiadott szabályzata így szól:

Az iskolai kirándulások a dolog természeténél fogva kétfélek: a) a szorosabb értelemben vett osztálykirándulások, a melyeknek főcéljuk, hogy az iskolai tanítás keretében s vele kapcsolatban az illető helyi környékének földjével, állat és növényvilágával, földrajzi és gazdasági viszonyaival, történeti nevezetességei-

vel stb. megismertessék és megbarátkoztassák a tanulót; b) a tágabb értelemben vett intézeti kirándulások, a melyek a helyi környezetből kilépve, az iskolát az ország és a nemzet egészével juttatják kapcsolatba.

Az előbbi szempont alá foglalt kirándulások szorosán alkalmazkodnak az iskola tanulmányi és házi rendjéhez, tisztán helyi természetűek és szabályozásuk az intézeti, tanulmányi és házirend körében a tanári testületek föladata. Az utóbbi pontban említett kirándulások azonban kiemelkednek az iskola mindennapi életének és működésének köréből, s noha tervezésük és intézésük csak a tanári testületek útján történhetik, mégis szükséges néhány olyan főbb követelménynek fölllítása melyeknek érvényessége valamennyi iskolára kiterjed. Ilyen követelmények a következők:

1. Mivel a tanulmányi kirándulások legfőbb célja, hogy a tanulókat helyi környezetükből kiragadva, a hazához és nemzethez emeljék föl s a tárgyi okulás mellett a hazafias szellemet és a nemzeti érzést fejlesszék; körük a hazai földre korlátozandó. Idegen országokba való ilyen kirándulások csak kivételes esetekben s külön megokolásra a vallás és közoktatásügyi miniszter engedelmével rendezhetők

2. A tanulmányi kirándulásokra, az iskolai munkásság érezhető kára nélkül, aránylag kevés idő jut. Hogy ezt az időt minél intenzívebben fölhasználhassák, a kirándulások rendezése mindankor csak konkrét céllal s meghatározott hely vagy helyek megjelölésével történhetik. Ily kirándulásokra csupán olyan helyek szemelhetők ki, a melyeknek az egész nemzet és ország szempontjából való fontosságához kétség nem fér s a melyek lehetőleg sokoldalú okulásra kínálnak alkalmat. Például első sorban maga a főváros; másodsorban egész országrészek vagy tipikus vidékek középpontjai, egyuttal történeti nevezetességü események színhelye, (Pozsony, Kassa, Szeged, Kolozsvár, Fiume) továbbá olyan helyek vagy vidékek, a hol a táj természeti szép-

sége, földrajzi fontossága (dunai kirándulás a Vaskapuhoz, a Balaton, a Magas Tátra és a Szepesség, Erdély) vagy esetleg a lakosság valamely speciális foglalkozása (bányavidék, gyárak, ipartelepek stb.) érdemelnek figyelmet.

3. Tanulmányi kirándulások mindenkor csak kellő tanári felügyelet mellett s a felügyelő tanárok személyes felelősségével rendezhetők.

4. A kirándulások sikere jelentékeny mértékben függ a résztvevők számától; ennél fogva tömegességüktől óvakodni kell. A résztvevőket számszerint és egyenként a tanári testület jelöli ki, s a kirándulás tervezete mindig akképpen állapítandó meg, hogy egy-két szegényebb sorsú jó tanuló ingyen vehessen benne részt.

5. A kirándulások sikerének legfőbb biztosítója a kellő előkészítés. A résztvevő tanulóknak előre tájékozva kell lenniök a kirándulás részletes tervezetéről, sőt figyelmüknek a tanulmányozandó dolgokra való előleges fölhevítés is szükséges, még pedig úgy, hogy a tájékoztatás csak annyira terjedjen ki a részletekre is, a mennyire szükséges, hogy fölkeltsse a tanulók érdeklődését a helyszínen való megismerésre.

6. Mindegyik intézet tanári testülete több évre általános tervezetet készít, a melyben rövid megokolással megjelöli a tanulmányi kirándulásoknak azt a körét, a melyet a helyi körülmények figyelembe vételével az illető iskolára nézve legajánlatosabbnak tart. E tervezetet jóváhagyás végett az igazgató közvetlenül felsőbb hatóságának bemutatja.

7. A fentebbi pontban megkivánt tervezet alapján a tanári testület évenként kellő időben elkészíti a legközelebbi tanulmányi kirándulás részletes tervezetét és költségvetést s ezt az igazgató jóváhagyás végett fölterjeszti közvetlenül felsőbb hatóságának.

8. Tanulmányi kirándulások évenként egyszer az iskolai év kezdetén, vagy a tavaszi időszakban (legcél- szerűbben a husvétii szünet fölhasználásával, esetleg az ifjúsági torna-

versenyekkel kapcsolatban) legfeljebb 5—10 napnyi időre rendezhetők.

9. A tanulmányi kirándulásokat vezető tanárok és tanítók pedig 1—20 tanulóig egy, 20—40 tanulóig két, 40—60 tanulóig három tanár, illetőleg tanító, a mennyiben a vallás- és közoktatásügyi miniszter rendelkezése alatt álló tanintézeteknél működnek, vasúti- vagy hajójegy megtérítésén kívül napi díjban részesülnek. Ha a kirándulás fél vagy legfeljebb egy napot vesz igénybe, a költséget és napi díjat az igazgató fizeti ki. Az egy napnál hosszabb időre tervezett tanulmányi kirándulások vezető tanárainak utiköltségét s napidíját a kultuszminiszter fedezi, de csakis abban az esetben ha ezt az igazgató felettes hatósága útján előzetesen s idejekorán kieszközli.

10. A vallás- és közoktatásügyi miniszter rendelkezése alatt álló tanintézetek igazgatói feljogosítottak, hogy, a mennyiben célszerűnek látják, minden egyes tanulótól a beiratkozás alkalmával a tanulmányi kirándulások céljaira egy korona díjat szedhessenek. Az így befolyó összeg, mint tanulmányi, kirándulási s utazási alap külön kezelendő s számolandó el. Az igazgató e díj alól a szegénysorsú tanulókat felmentheti. Azok az igazgatók, a kik e díj szedését életbe léptetik, tartoznak ezt a vallás és közoktatásügyi miniszternek tudomás vétel végett bejelenteni.

A sport Angolországban.

A sport túlhajtása valóságos nemzetgazdasági sőt erkölcsi és biológiai csapássá kezd válni Angliában. A löversenyekkel versenyez már-már a közönség izgatásában az izléstelen és veszedelmes labdarugás és a golf-játék. Milliónál többre rug a sportegyesületek működő tagjainak száma. Mint néző, s még inkább mint fogadó pedig úgyszólván az egész nemzet résztvesz a versenyekben. 1000 millió koronára tehetők a sport-beruházások, ennek megfelel az évi forgalom. Egy liverpooli labdarugó-verseny közelebről fél millió koronát jövedelmezett belépti díjak-

ban. Egy februári versenyen 300000-nél jóval többen voltak jelen. Ezek a horribilis számok valóságos veszedelmet jelentenek az angol társadalomra nézve. Egyesek gyors meggazdagodásával szemben a veszteségek sok család tönkrementét, sok egyéni becsület és egzisztencia megromlását idézték elé. A sportra fordított aránytalan sok idő érzékenyen megcsönkítja úgy a munka, mint a pihenés idejét. Mert a sport ilyenmü üzése nemcsak a gyakorlókra, de a nézőkre sem üdítő, egészséges szórakozás, hanem izgató, fárasztó, idegremítítő foglalkozás. Bizonyos egyoldalú sportok túlzott gyakorlása hátróztottan ártalmas az egészségnek is. Az angol társadalom és közigazgatás komolyan törekszik gátat vetni a nemzetrontó sportjárványnak. A papok ellene prédikálnak, A nyilvános népkönyvtárakban befekettik az újságok sporttudósításait. A törvényhozás is foglalkozik ez életbevágó kérdéssel.

Nálunk is vannak már kinövései a sportnak. A löversenyi tétek, fogadások és idővesztegetések sok embert tönkre tesznek. Némely sport túlzott gyakorlása nálunk is hátrányos egyoldalúságot idéz elé néha. A legtermészetesebb, legkellemebb, legegészségesebb sport mindenestre a turistáskodás. Erre sehol jobb alkalom, mint Erdélyben. Ennél a leghasznosabb sportnál önként kínálkoznak a magasabb ethikai célokkal való természetes kapcsolatok. Ennek a sportkultusznak a lelkes és hivatott ápolója az E.K.E. H A.

KÖNYVESHÁZ.

A Magas-Tátra és a Szepesi középhegység. E címen jelent meg *Posewicz* Tivadar dr. legújabb kiadásu gyakorlati útmutatója, mint a címlapon olvassuk „a természet kedvelői részére“.

A 14 térképpel és számos szöveg közti képpel tarkított Tátra-Kalauzban a hegycsúcsok megmászását *Dénes* Ferenc szakavatott tollal írja le.

Bővült a könyv a szadélói völgy és az aggteleki barlang leírásával; továbbá új a Magas-Tátra, Igló-füred

és környéke, valamint a Branyiszkó-hegység térképe Új a Bélai és az Aggteleki barlang tervrajza.

A 366 oldalra terjedő zsebkiadás Kassán jelent meg és bolti ára 4 korona.

Sági János: Néprajzi kincseink gyűjtése. Csinos és tartalmas kis füzetet adott ki a Balatoni Múzeum-Egyesület *Sági* múzeum-őr toblából, mely egész tanulmányzámba menő részletességgel foglalkozik a vidék, a falu, a köznép tárgyi néprajzával, a jelenkor régészetével. — Szeretettel hívja fel a közfigyelmet azokra a dolgokra, a melyeket mint múzeumba való tárgyakat összegyűjtésre érdemesnek hirdet

Sági: „A Balaton irásban és képenben“ című régebben megjelent népszerű könyvében élethű képét adja a „magyar tenger“-nek; jelen kis füzete pedig szeretné a Balatonvidéket minden néprajzi sajátágával múzeumba foglalni, mihez a keszt-helyi múzeum fejlődése reményekre is jogosít.

Adakozás néhai Radnóti Desső siremlékére.

— Harmadik közlemény. —

Bogáthy Gyula Tölgyes 1 kor., Dobreán A. Tölgyes 1 kor., Engel Józsefné Tölgyes 1 kor., Főris Antal Kolozsvár 20 fill., Frindt József Brassó 1 kor., Gáspár Béla Besztercebánya 1 kor., Hantz Samu Kolozsvár 1 kor., Hutter Gerő Kolozsvár 3 kor., Hutter Jenő Kolozsvár 50 fill., Dr. Illosvay Lajos Budapest 2 kor., Jaksits Pál Kolozsvár 20 fill., Kaán Károly Besztercebánya 1 kor., Kolossy Imre Besztercebánya 40 fill., özv. Kun Ilés Vilmosné Tölgyes 2 kor., Lázár István Tölgyes 1 kor., Ledniczky Mihály Kolozsvár 20 fill., Lenczer Lipót Tölgyes 50 fill., Marcinkiewicz Ignác Kolozsvár 1 kor., Mecsek-Egyesület Pécs 10 kor., Nissel Lőrinc és Testvére Tölgyes 50 fill., K. Pap Mihály Kolozsvár 5 kor., Papp Kristóf Kolozsvár 2 kor., Pauer Jenő Besztercebánya 20 fill., P. B. Besztercebánya 1 korona, Rédeky Alajos Budapest 2 kor., Stein Samu Tölgyes 50 fill., Szántai Gyula Kolozsvár 50 fill., Szentí Bálint Brassó 2 kor., dr Székely Ferenc Budapest 5 kor., Tomcsányi Gyula Besztercebánya 2 kor., Tóth József Kolozsvár 40 fill., id. Török N.-né Tölgyes 1 kor., Vait-suk Józsefné Tölgyes 1 kor., Wermescher Ede Kolozsvár 50 fill., Winkler Guidó Besztercebánya 20 fill. Összesen: 51 kor. 80 fill. — Eddigi gyűjtés 213 kor. 50 fill. összegével együtt: 265 kor. 30 fillér.

Szerkesztő: **Merza Gyula.**

Nyomatott Gombos Ferencnél Kolozsvárt, Deák-Ferenc-utca 12. szám alatt.